

तमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बृद्धस्त ।

आषाढ़ पूर्णि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

धर्मचक्रमुद्रामा श्री शाक्यमुनि बृद्ध

बं २५, अंक ३, ने.सं. १११७ (२०५४) आषाढ़पूर्णि मा. ब.सं. २५४० इ.सं. १९६७ जुलाई

(आवरण पृष्ठ ३ को बाँकी)

त्यसप्रकारको बड़्यन्त्रकारी 'हत्या' सम्बन्धमा
अन्तरिक्षियस्तरमा छानबिन गरी चाँडो भन्दा चाँडो
अपराधीहरूको पत्तालगाई हत्याको रहस्य जनसमक्ष
ल्याई हत्याराहरूलाई कडा सजाय दिलाई समस्त
'शान्तिप्रिय' हरूको घसुरक्षाको भावनालाई दूर गरियो स्
भनि सम्बन्धित सबै निकायहरू समक्ष जोडार माग
पनि गरेको छ ।

(नेपालभाषा)

कक्षा सुरु जुल

१९१७ तछलाथ्व १३, यल-

यन्या शाक्यसिंहविहार, थैनाया आनन्दविहार
क्याम्पसय् बुद्धधर्म, दर्शनयाबारथ् स्यनेकने यायेगु कक्षा
सुरु जुल । २५४१ बुद्धसम्बत्यागु थुगु कक्षा वंगु आषाढ
१ गतेनिसें न्हागु खः । अंग्रेजीमाध्यमं प्रशिक्षण जूगु
उगु क्याम्पसया शिक्षासमाया अध्यक्ष डा. मिक्कु सुनन्द
जुयाच्चवनाविज्ञाःगु दु ।

न्वचु मुँज्या

१९१७ तछलाथ्व १, यल-

यन्या युवक बौद्ध मण्डलया ज्याकुथि, इति
त्वालय चवंगु लोककीति महाविहारस भारतया न्ह
दिल्लीया युनिभर्सिटी बौद्ध तन्त्रपान व बुद्धधर्मया विष-
यस विद्यावारिधि कवचायेकाः लिहां विज्ञाःम्ह नरेश-
मान वज्ञाचार्यया पाखे "बौद्ध अध्ययन" विषयस न्वचु
मुँज्या जुल । मण्डलया अध्ययन सुचित्रमान शाक्यया
साभापतित्वय सुरेश अवाले न्हाकूगु थुगु ज्याइवलय्
महात्तिव राजेश अवाले सुप्राय देछासे थुगु ज्याइवलं
ग्हेगु कथंया अनुभव जूगु खं कनाविज्ञात थयेहै—
तछलागा द कुन्हया दिनय्, प्रवज्ञया ग्रहण' बारथ धर्म-
धर्मकीति बौद्ध अध्ययन गोठीया ग्रसालय् धर्मकीति
विहारय न नरेशमान वज्ञाचार्यपाखे न्वचु वियाविज्ञाःगु
खः ।

— ● —

⇒ डा. भीम राव अस्वेडकरद्वारा लिखित

भगवान् बुद्ध र उहाँको धर्म (The Buddha And His Dhamma)

सम्पर्क स्थानः—

काठमाडौँ:- (क) धर्मोदय सभा, अद्वैतमार्ग । (ख) धर्मकीर्तिविहार, नघल ।

ललितपुरः- युवक बौद्ध मण्डल (YMBA), लोककीति महाविहार, इती टोल ।

भक्तपुरः- रत्नसुन्दर शाक्य, नागपोखरी ।

पोखरा:- धर्मशीला बुद्धविहार, नदीपुर ।

श्रीषत्प्रणदु भूमि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

प्रधानसभ्यादक
मिश्र कुमार काश्यप
फो. नं. २७१४२०

सम्पादक
सुवर्ण शाक्य - २१२८५५
अष्टमुनि गुभाजु - २५३३२२

व्यवस्थापक
मिश्र धर्ममूर्ति - २७१४२०

सह-व्यवस्थापक
तीर्थनारायण मानन्धर
फो. नं. २७०३८६

वितरणव्यवस्था
मिश्र पञ्जामूर्ति - २७१४२०

वितरणव्यवस्था-सहयोगी
आमणेर पञ्जारत्न - २७१४२०

विज्ञापनव्यवस्था
विरतन मानन्धर - २१११८५

प्रधानकार्यालय तथा प्रकाशक
आनन्दकुटीविहार, स्वयम्भू, काठमाडौं
फो. नं. ३००७, २७१४२०

वर्ष २५ - अङ्क ३ - ब. सं. २५४१- आषाढपूर्णिमा

बौद्धवचन

इय नन्दति पेच्च नन्दति, कतपुञ्जो उभयत्थ नन्दति।
पुञ्जां मे कतं ति नन्दति, मिथ्यो नन्दति सुर्गांति गतो'ति ॥

पुण्यवान् व्यक्तिलाई यहाँ पनि वहाँ पनि आनन्द हुन्छ ।
'मैले पुण्य गरेको छु' भनो यहाँ पनि आनन्द हुन्छ,
सुगतिमा गएर यहाँभन्दा बढी आनन्दित हुन्छ ।

आनाथपिण्डक र विशाखा दुइजना, मिश्रभोजन गराउनेमा निकै
व्यवस्था गर्न जान्नेहरू हुन् । त्यसेले जसको पनि मिश्रभोजन गराउँदा उनी-
हरूलाई लगी व्यवस्था गराउने गर्दथो । अरुकहाँ जाँदाजाँदै उनीहरूले
आपने घरमा भोजन गराउन पाउँदैनन् । त्यसेले विशाखाले आपनी नातिनी-
लाई आपनो घरमा भोजन गराउने जिम्मा दिएस्ने अनाथपिण्डकले ठूली
छोरी महासुभद्रालाई जिम्मा दिए । महासुभद्रा भोजन गराउँदागराउँदै
श्रोतापन्न भई पति कुलमा गइन् । त्यसपछि माहिली बहिनी चूलसुभद्राले त्यस
कार्यभार सँहाली उनी पनि श्रोतापन्न भई पति कुलमा गइन् । त्यसपछि
कार्याली छोरी सुमनादेवीले त्यसको जिम्मालाई कुमारी नै भई घर्नेथ्वण गरी
सङ्कृदागामीकलमा पुगिन् । एक दिन बाबुलाई हाहिर गहाराखेको बेला आफू
विरासी परेको खबर पठाई डाकन पठाइन् । बाबुलाई 'भाइ' भनी सम्बोधन
गरिन् । सुमनादेवी भरेर गइन् । बाबुलाई नै 'भाइ' भन्दै आपनी छोरी
बेहोशभै भरेर गइन् भनी दुःख मान्दै अनाथपिण्डक शास्त्राकहाँ गई यो कुरा
बताए । भगवान्नले सुमनादेवी बेहोशमै भरेकी होइनन्, उनले बाबुलाई 'भाइ'
भनेको धर्ममा बाबुभन्दा जेठी भएकी ले हो, यसको मतलब अनाथपिण्डक
श्रोतापत्तिकलमा मात्र पुगेका र सुमनादेवी एक तह मायि सङ्कृदागामीकलमा
पुगिसकेको ले हो । यस कुरा सुनी अनाथपिण्डकले आपनी छोरी कहाँ
जन्मिन पुगिन् भनी सोद्धा तुषिताभुवनमा उत्पन्न हुन गइन्' भन्ने कुरा आहा
पाई यहाँ आनन्दमा रहेकी छोरी अन्त पनि आनन्दमै बस्न गइन्' भन्दा बढ-
ले यो गाथा पढी 'अप्रमादोहरू जुन लोकमा रहेपनि आनन्दित हुन्छन्' भन्न-
भएको हो ।

कार्यन्वयनको प्रतीक्षा

लुम्बिनी नेपालको गौरव हो, यस विषयमा विवाद हुनु राष्ट्रियताको प्रश्न हुनु हो । यहाँ गौरवको विवाद होइन विकासको विवाद भइरहेको छ । लुम्बिनी बुद्धको जन्मभूमि भएको कुरा जुन बेला प्रभाणित भएको भएतापनि यसको प्रामाणिक इतिहासको पाना १०० वर्ष पुरानो भएको छ । लुम्बिनीको विकासको लागि इच्छा र कल्पना जति वर्षको पुरानो भएतापनि राष्ट्रसंघका महासचिव बर्माका ऊथान्तको सत्प्रयास प्रत्यक्ष इतिहास बनेको छ । उनैको प्रयासस्वरूप टाँगे भन्ने जापानी वास्तुकलाविद्वाट तयार गराइएको निर्माण विकासको योजना पनि दुई दशक भइसकेको छ । विकासका पूर्वाधार र कार्यहरूका विधि अपनाइएको पनि तरह तरहका भैसकेका छन् । शाही परिवारदेखि आफूलाई प्रजातन्त्रका शुद्ध पक्षपाती ठान्ने नेपाली वीर पुत्रहरूको अध्यक्षतामा विकासकार्य लुतपुतिइसकेको छ । यसको विकासको विकास भन्ने सधैँ चर्चाका विषय रहनुवाट छुटकारा पाउन सकेको छैन । विकासको सिलसिलामा परिचयका आधारभूत रूख काटिइसकिएको छ, मन्दिर भत्काइसकिएको र प्राचीनतम ऐतिहासिक तथ्यस्वरूपका दुङ्गा पत्तालगाइसकिएको छ । ठीक बेठीक पक्ष विपक्ष लुम्बिनी विकाससम्बन्धका चलिरहेके छ ।

जे भएपनि विकास ढीला भएको र विकासप्रेमी आत्तिएको भने होइन भन्ने नसकिने अवस्थामा छ : विकासका लागि सबै तम्सिएका देखिन्छन् तर विकास भने कागजी र मौखिक विकासमै अड्केको छ । हालै विकासपक्षलाई लिएर चित्रकारसमाज र धर्मोदय सभाने अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरेको छ । वास्तुकलाविद्, प्रशासनपक्षीय, धार्मिक एवं चिन्तित व्यक्तित्वहरू समावेश रही गरिएका ले अन्तर्क्रियाको भव्यतामा आयोजकहरू गर्वान्वित छन् र सहभागीहरू प्रफुल्लित एवं समर्पित देखिन्छन् । विभिन्न सुझाव आए, आलोचना भए, प्रतिबद्ध निस्के । ज्यादै हर्षको कुरा हो विकासप्रतिको आशा र भरोसा लिन सकिने छाँटकाँटको अभिव्यक्ति निस्केको छ । अहिले लाञ्छ कि अब छलफल र जनविचार टुङ्गिएको छ । विकास आवश्यक छ, अवश्यम्भावी छ । काम गरेमा असम्भव कुन कुराको हुन्छ ? यसैले अब कुरा बढी भयो भनेर भन्नुपनें अवस्था आउनेछैन ताकि काम खुरुखुरु हुनेछ । समस्या सबैले बुझिसकेका छन् र समाधानको बाटो पहिल्याउने उपाय सरोकारवाला सबैले सोचिसकेका छन् । काम भएन भनेर कराउनेहरू काम गर्ने अधिकारीमा प्रविष्ट भइसकेका छन् । एउटै कुरामा ट्याउँ ट्याउँ कराउनु उचित पनि छैन ताकि जुन कुरामा धेरै कराइ सकिएको छ । अब त एउटै कुरा बाकी छ, कार्यन्वयनको प्रतीक्षा ।

नेपालीको हित चाहने हिन्दू र बुद्धको उपदेश पालन गर्न बौद्धहरूको परीक्षा लुम्बिनी विकासको कार्यले गर्ने नै छ । काम एकातिर कुरा अर्कोतिर भयो भएन भन्ने दृश्य पनि यसै लुम्बिनी विकासले देखाउनेछ, भन्ने कुरा पनि सही सलामत अब प्रष्ट हुने नै छ । यसैले सही कार्यको कार्यन्वयन पक्ष किंति सबल वा दुर्बलरूपमा निस्किन्छ त्यो पनि प्रतीक्षाको विषय भएको छ ।

बुद्धत्व प्राप्ति र निर्वाण

— भिक्षु धर्मरत्न एम् ए.

चन्द्रमा वर्षमा बाह्यपटक पूर्णरूपमा हात्रोसनक्ष प्रकट हुन्छ । प्रत्येक पूर्णिमाको कला एके हुन्छ । तैपनि बैशाखपूर्णिमा अधिक पूर्ण र उसको किरण अधिक उज्ज्वल तथा शीतल प्रतीत हुन्छ । रमाइलो लाग्छ अनुमान हुन्छ कि चन्द्रमा सालभर विकसित हुँदा हुँदा आज पूर्ण अवस्थामा पुगेको छ । यतिमात्र होइन, आज फूलहरूमा यौटा नयाँ शोभा अविए जस्तो लाग्छ । मन्द मास्तको सेवनबाट उन्मत्त पक्षीहरूको गीतमा एक नयाँ स्वर र नदीनालाको छहारोमा नयाँ ध्वनि पनि पंदा भए जस्तो लाग्दछ । संक्षिप्तमा भन्ने हो भने सारा पशुपंक्षिजगत्मा आज नयाँ प्राण आएको छ ।

के यो वास्तविक घटनाकम्को सम्बन्ध नभएको हात्रो एक कल्पना मात्र हो ? होइन, यसको सम्बन्ध भएको इतिहाससित छ र मानवजीवनसित छ । गएको दिन कतिपय पुण्यस्मृतिद्वारा पुनीत भएको छ । यस पुण्यतिथिमा भगवान् बुद्धका जीवनसम्बन्धी तीन मुख्य घटनाहरू घटेका थिए, उहाँको जन्म, बुद्धत्वलाभ तथा महापरिनिर्वाण (मृत्यु) ।

यस पूर्णिमाको दिन हिमालय प्रदेश नेपालको लुम्बिनीबन्नमा सिद्धार्थको जन्म भएको थियो । बाल्यावस्थामा विधिपूर्वक उहाँको शिक्षा दीक्षा भएको थियो । केहि युवावस्थामा कुमारी यशोधरासाँग उहाँको विवाह भएको थियो तर खिलासमय जीवनमा उहाँलाई आनन्द भएन । रातदिन जीवनहरूको जटिल समस्यालाई हल भनेमा वहाँ संलग्न हुनुभयो तर संसारको झंगटमा केहि यस काममा सफलता पाउने आशा देखिएको

थिएन । त्यसैले २६ वर्षको भद्र योवनमा राज्य बैधवलाई त्याग गरेर सत्य पत्तालगाउनुको निमित्त दरबारबाट निस्केर जानुभयो । केहो समयसम्म तत्कालीन सुप्रसिद्ध दार्शनिकहरूको सत्संग गर्नुभयो । गौतमलाई उहाँहरूको ज्ञानबाट सन्तोष भएन । अन्तमा बहाँले द्विवर्षसम्म उरुबेलामा घोर कष्टदायक तपस्या गर्नुभयो । तैपनि बहाँले सत्यको कुनै लक्ष्य फेलापार्नुभएन । त्यसैले बहाँले तपस्यामार्गलाई पनि छोड्नुभयो र मध्यममार्गमा हिङ्गनुभयो ।

यसै बैशाखपूर्णिमाको दिनमा गौतम बुद्ध गयामा पुगेर त्यस बोधिवृक्षको मुनि बस्नुभयो । त्यहाँ उहाँले ढृढ प्रतिज्ञा गर्नुभयो, “वाहे मेरो रक्त र मासु सुकेर हाडमात्र किन नहोस् किन्तु सम्यक् सम्बोधिलाई प्राप्त नगरिकन यस आसनबाट अन्त जाओ ।”

सुनिधित मन्द मासनबाट आन्दोलित वृक्ष-शाखाहरूमा बसेर चराहरू प्राप्तः गीत गाइरहेका थिए । चिर संगिनी नदी नेरञ्जना आफ्नो धाराप्रवाहलाई तीनजना बढाएर बगिरहेकी थिइन्, मानौं आफ्नो कोही हित-चिन्तकको आशापूर्ति देखेर आनन्द मनाएकी थिइन् । आकाशमा अरुणोदय भइरहेको थियो । अर्कोतिर चन्द्रमा अस्त भइरहेको थियो भने अर्कोतिर सूर्यको उदय-सूर्यको शैली किरणहरू चारैतिर फैलिएका थिए । गौतमले भन्नुभयो—

अनेक जाति संसारे सम्बाविस्तं अनिद्विसं,
गहकारक गवेसन्तो दुख्बा जाति पुतप्पुनं,
गहकारक दिहोसि पुत गेहं त काहति

सध्वा ते कासुका भग्ना गहकूट विसद्धितं
विसद्धुरगतं चित्तं तष्ठनं खय मज्जगा
अर्थात्: अनेक जन्म विद्यो गृहनिर्मण गर्नेलाई
खोजदा खोड्दे मेरो हरएक जन्म दुःखमय भएर विद्यो ।
हे गृहकारक ! अब मैले तेलाई देखिसकें, फेरि तेले
गृहस्थी बनाउन सबनेछैनस । तेरो घर बनाउने काठपात
जस्तै मैले भाँचिविडिसकें, संसाररूपी गृहको धुरोसमान
संस्कारहरू पनि छवस्त भइसके । मेरो चित्त संस्कार
रहित भई तृष्णाको विनाश भइसक्यो ।

सूर्योदयको साथसाथै उनी महापुरुषलाई जानेदै
य (बुद्धत्वलाभ) भयो । एकतर्फ रातको अन्धकार
नाश भरहेको यियो अर्कोतिर अविद्याको नाश । जीवन
समस्याको निराकरण भयो । भवसागरमा ढुविरहेका
असहाय प्राणीहरूलाई चिरकाल गवेषित त्यो क्षेमभूमि
ग्राप्त भयो । गौतमलाई बुद्धत्वको लाभ भयो ।

केही दिन एकान्तवासपछि बुद्ध लोकसेवाको
लागि निस्कन्तुभयो । गाउँ-गाउँ नगर-नगर घुमेर

वहाँले ४५ वर्षतक लोकसेवा गर्नुभयो, अन्तमा त्यो
अनिदार्य मुहूर्त आयो । आफ्नो उपस्थापक चिक्कु आनन्द
संग भगवान् बुद्ध अन्तिम चारिकावाट फक्काँदै हुनु-
हुन्थयो । बाटोमा गौतम बुद्ध अस्वस्थ हुनुभयो । आधिर
वहाँ भल्लहरूको शालोद्वानमा पुग्नुभयो । वहाँ भगवान्
अन्तिम शब्दहरू निस्के “हन्दानि भिक् वे आमन्त्यामि
यो; वय धम्मा संखारा प्रथमादेन सम्यादेथ ।” चिक्कु हो!
सबै संस्कार नाशवान् हुन्, त्यसैले अप्रमादको साथ
आफ्नो लक्ष्यको सम्पादन गर ।

यस प्रकार त्यो बुद्ध प्रदीप यसै पूर्णिमाका दिन
सदाको लागि यस संसारवाट निर्भेर गयो ।

आज संसारका करोडो मनुष्य यस महान्
व्यक्तिप्रति आफ्नो अद्वाऽञ्जली अपित गर्दैन् र मानो
पूर्णचन्द्र पनि उन तीने मांगलिक घटनाहरूलाई दर्शन-
गर्ना निमित्त आफ्नो ज्योति फैलाउँदै भन्दछ—बुद्ध शरणं
गच्छामि, धर्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि ।

सुख

— प्राणपुत्र
भोजपुर

सुखकर सन्तको संगत साथै वहाँको आश्रय
अभ सुखकर हुन्छ नगरनले मूर्खको संगत ।

विजयले वैरभाव पराजयले दुःख ल्याउँछ
जय पराजय नहुने पुरुष शान्त सुखी हुन्छ ।
पुण्यवान् सुखी हुन्छ इहलोक परलोकमा
सत्कर्म स्मरण गर्दै सुख भन् बढाउँदै लान्छ ।

थोरै सुख त्यागेर आउँछ यदि धेरै सुख
धेरै सुखको लागि त्याग्नु जाति थोरै सुख ।
इन्द्रिय संयम सुख भोजन मात्राज्ञान सुख
स्मृतिपूर्ण जीवन सुख तृष्णा क्षय परम सुख ।

जहाँ प्रज्ञा पुष्ट हुन्छ त्यहाँ अनासकत हुन्छ

- सत्यनारायण गोयन्का

जुन दिनदेखि जन्म लियौं, आँखा खोल्यौं, बाहिर-बाहिरको दुनियामात्र देख्यौं । बहिर्मुखी, बही-मुखी सारा जीवन बहिर्मुखी भएर वितायौं । कहीं कहीं धर्मको नाममा केही काम गरिएको भएपनि बाहिरी नात-बाहिरी वेशभूषा, बाहिरी बनावटी शृङ्गार, बाहिरी देखावट, बाहिरी आडस्वर । अलिकति अरु अगाडि गयौं भने बाहिरी कर्मकाण्ड मात्र । यसमा सारा जीवन वितायौं । यदि कोही अरु केही अगाडि नए भने अध्यात्मको नाममा बुद्धिविलास गरेर विताए । केवल दार्शनिक ऊहा-पोह, दार्शनिक बाद-विवाद । अध्यात्मको अर्थ नै जानेनन् धर्मको अर्थ नै जानेन् । स्वानुभूतिद्वारा आप्नो भित्रको सच्चाइ थाहापाउन-नाई अध्यात्म भनिन्छ र धारण गर्नुलाई धर्म भनिन्छ तर न कहिल्यै भित्र हेर्ने प्रयास गरेर सच्चाइको अनुभव गर्न्यौं न त्यसलाई धारण नै गर्न्यौं । सत्यको अनुभवनको काम नै गरेन्तो, खोजको काम नै गरेन्तो । भित्र बो अमृत भरिएको छ, त्यहाँसम्म पुरावै-पुरोनी, त्यसलाई बाह्वै-चाखेन्तो ।

आज जुन कदम उठाइएको छ, लामो यात्राको दो सिकाह अति सानो पाइला हो जसमा हामी हिँडन बाहिरहेका छौं । अन्तमुखी हुनु पहिलो कदम हो, जसले बढी महत्त्वको छ । अन्तमुखी दुई प्रकारले हुन कर्त- एउटा त आँखा बन्द गर्न्यो अनि बस्तो कुनै कल्पनाको ध्यान गरेर-जताततै कल्पने कल्पना । कल्पना बडो प्रिय लाग्ने हुन्छ, बडो सुविद तर सच्चाइ-वाट कोसो टाढा । दोबो अन्तमुखी हुन्छ कल्पनावाट कुनै । सत्य दर्शनको लागि हामीलाई यही गर्नु छ ।

भारत धेरै पुरानो देश हो, यस देशमा थुप्रै साधनाका विधिहळ उत्पन्न भए, हुक्के, बिये, नष्ट भए, लुप्त भए । विपद्धता एउटा बेश्लै विधि हो— भारतवाट लुप्त भएको पुरातन साधनविधि । यसलाई सम्बन्धित होस । कुनै पूर्वप्रिहवाट, पूर्व बुद्धिको लेपद्वारा शङ्खामा नथलमलिनुहोस ।

यो साधनामा एउटा प्रश्न यो उठ्छ कि टाउको देखि पाइतलासम्मको यो यात्रा कुनै एउटा कमबाटे प्रारम्भ किन गरिनुपर्छ ? मैले जुन कम बताएको छु त्यही कममा गर्नुपर्छ भन्नु केही आवश्यक छैन । कुनै पनि कमबाट गरियोस् तर कमबाट आवश्य गरियोस् ताकि शरीरको कुनैपनि अङ्ग नछुटीस । यस शरीर स्कंधको बारेमा हामी सत्यको खोजी गरिरहेका छौं । यस खोजना शरीरको कुनै पनि अङ्गलाई छुटाउनुछैन । कुनै अङ्गलाई मूर्छित अवस्थामा छोड्नुछैन ।

एउटा प्रश्न यो उठ्छ कि शिरदेखि पाउसम्मको जुन यात्रा छ यो बाहिरीतहमा मात्र गर्ने हो वा भित्री-तहमा पनि ? अगाडि गएर यो यात्रा भित्री तहसम्म गर्नु नै छ । हाललाई बाह्यस्तरमा सम्बेदनालाई हेर्नु होस । जब शरीरका सम्बेदना महसूस हुन थालेछ त भित्रसम्म हेर्न सजिलो पर्चेछ । यदि कसेलाई बहिले नै भित्रसम्म महसूस हुन थालिएको छ भने राम्र भयो होइन भने यसको लागि आतुरी नगर्नुहोला ।

एउटा प्रश्न यो उठ्छ कि यो जुन शिरदेखि पाउसम्म चक्कर लगाउदै यसमा कति समय लगाउन-पर्ने हुन्छ । यसको लागि कुनै समय निर्धारण गरिएको छैन । यो साधकको मनस्थिति भाषि निर्भर हुने हुन्छ ।

कहिलेकहोै मन दुर्बल हुन्छ, चञ्चल हुन्छ त बढी स्थूल हुन्छ । जहाँ पुगिन्छ तयहाँ कुनै महसूस नै हुँदैन भने एक दुई भिन्नट पछैर त्यहाँवाट श्रगि लाग्छौं । यसप्रकार रोकिंदे—रोकिंदे परिएको यात्रामा आधा घण्टा पनि लाग्न सक्ने हुन्छ, एक घण्टा पनि लाग्न सक्छ । हामीले आपतो काम गर्नु छ, जति समय लाग्ने हो लागोस् । जब मन सज्जा हुन्छ, स्थिर हुन्छ त जहाँ पुग्दा केही महसूस हुनासाथ तुरुन्त श्रगाडि बढ्चौं भने समय कम लाग्ने हुन्छ तर श्रहिले काम शुरू नै गरिसकिएपछि एउटा पूरा यात्रामा कमसेकम दश भिन्नेट त लाग्ने पनै हुन्छ ताकि कुनै अङ्ग नछुटोस् । जहाँकहोै कतै केही महसूस हुँदैन एक दुई भिन्नट रोकिएर बडो धैर्यपूर्वक निरीक्षण गर्नुहोस् । यदि सम्बेदना थाहा पाइएन भने व्याकुल नहुनुहोस्, सम्बेदना उत्पन्न गर्न गराउने व्यर्थ प्रयास नगर्नुहोला । सम्बेदना उत्पन्न गर्न व्यर्थ प्रयत्न पनि गर्नुहुँदैन । कुनै कृतिम सम्बेदना ल्याउनु पनि छैन । जस्तो स्थिति छ त्यसलाई साक्षीभावले हेर्नु छ । हाम्रो शरीरको प्रत्येक अङ्गमा केही न केही त भैरहेको हुन्छ । शान्त चित्तबाट त्यसलाई हेर्नु छ । विस्तार—विस्तार स्थूल मन सूक्ष्म हुन थाल्नेछ र सूक्ष्म मन सम्बेदनशील हुन थाल्नेछ ।

हामीले शरीरको प्रत्येक अङ्ग—प्रत्यङ्गमा स्वभावले जे भैरहेको छ त्यसलाई हेर्नुछ । यदि मौसमको कारण शरीरमा कुनै प्रभाव परिरहेको छ भने त्यसलाई हेर्नेछौं । शरीर गरम भैरहेको छ भने हामी गर्मीलाई हेर्नेछौं, त्यसेगरी पसीना आइरहेको छ भने पसीनालाई र जीउ गरङ्गो मझरहेको छ भने गरुङ्गोपनलाई हेर्नेछौं । कहोै कतै रोग वा विरामीको कारण पीडा भैरहेको छ भने पीडालाई हेर्नेछौं । श्रहिलेसम्म भोक्ता भएर हामीले भोग्दे आयों अब साक्षीभावले त्यसलाई

हेर्नेछौं । न रात्रो मान्नेछौं, न नरात्रो मान्नेछौं । जुन स्थानमा जस्तो सम्बेदना भैरहेको छ त्यसलाई मात्र जान्नु छ । केवल जान्नु छ । प्रतिक्रिया गर्नुछैन । कदम कदममा तथ्य तथा सञ्चाइको सहाराले पाइला चाल्नेछौं । प्रारम्भमा भोटामोटी स्थूल सत्य नै सामुन्ने आउने हुन्छ । यो प्रकट सत्य हो भासमान (बुझनसकिने) सत्य हो । कुनै अङ्गमा असहा पीडा महसूस भैरहेको छ यो घनोभूत पीडा यस क्षणको सत्यता हो । शरीरको फलानो भाग ठोस छ, यो यस क्षणको प्रकट सत्यता हो, भासमान सत्यता हो । त्यसलाई साक्षीभावले हेर्नेछौं । त्यो टुक्रा—टुक्रा हुन थाल्नेछ, विघटन विश्लेषण हुन थाल्नेछ । गरुङ्गोपन (सघनता) टुक्रित थाल्नेछ । अन्तमा यो प्रतीत हुनेछ कि यो पीडा, यो सघनता खालि तरङ्ग—तरङ्ग हो । यसप्रकार प्रकटक, भासमान सत्यबाट भास्म परमार्थ सत्यतर्क श्रगाडि बढ्नेछौं । घनोभूत सत्यलाई विघटन—विश्लेषण नगरिकन अर्थात् टुक्रा—टुक्रा नगरिकन हाली परमसत्यसम्म पुर्नेछौं । यदि हामीलाई सूर्यको दर्शन गर्नुछ भने जबसम्म बाबलो बादलले ढाकि-रहन्छ तबसम्म सूर्यको दर्शन गर्न सक्नेछौंनौं । जुन बेला घनाबादल छाँटिनेछ त्यसबेला सूर्य-दर्शनको लागि प्रयास गर्नुपर्नेछैन । आफसे—आफ भएर जानेछ । जबसम्म चित्तमा राग, द्वेष अनि मोहको घनाबादल छाइँहेको हुन्छ परम सत्यको दर्शन साक्षात्कार गर्न सक्नेछैन ।

यस समय ठोस सत्य हाम्रो सामु छ, त्यसलाई स्वीकारेर साक्षीभावले हेर्नु छ । प्रकृतिको कानूनलाई हेर्नु छ । प्रकृतिको कानून र नियम सर्वव्यापी छ । सबैमा समानरूपले लागू हुन्छ । सजीव, निर्जीव, अणु—अणुमा लागू हुन्छ । जुन समय यसको (प्रकृतिको नियमको) साक्षात्कार हुनेछ मानिस आफसे—आफ यस कानून अनुसार ढालिनेछन् । यो साधना हामीले यसको लागि

गरिरहेका छौं कि यस प्रकृतिको नियमलाई हामीले आपनो अनुभूतिको स्तरबाट बुझनसकों । परमसत्यलाई जान सकौं अनि त्यसअनुसार आपनो जीवनलाई ढालन सकौं । यही धर्म हो ।

सारा संसारमा प्रतिक्षण केही परिवर्तन भइरहेछ । केही घटना घटिरहेको छ । कुनै चीज धरती-मा रोपिएको छ भने स्थो फुटी पलाउँछ, अंकुरित भइरहेछ । ऐटा सानो रुख पलाइरहेको हुन्छ, त्यसबाट कुनै हाँगो निस्किरहेको हुन्छ, कुनै शाखा निस्किरहेछ, ठहरी निस्किरहेछ, पात निस्किरहेछ, बिकसित भइरहेछ, फल निस्किरहेछ, यसैं गरी रुख बढिरहेको हुन्छ । यो सत्य हो कि केही न केही बन्दै गैरहेकै छ । त्यसैले यस संसारलाई भव, भवसंसार भनियो । त्यसैत व्यवहारजगतमा भनियुपर्छ कि कलाना प्राणी हो, जीव हो, भूत हो तर वास्तवमा यस्तो केही छैंदैछैन । केवल भवमात्र छ । यस्तो केही पनि छैन जुन बनिबनाउ तयार भयो र अब यसमा केही परिवर्तन हुँदैन । सबै कुरामा परिवर्तन भैरहेकैछ । यो सत्यतालाई जब अनुभूतिको स्तरबाट जानिनेछ तब वास्तवमा ऐटा महत्त्वपूर्ण सत्यको दर्शन हुन्छ ।

साधनाको अन्यायसमा ऐटा अर्को सत्यता आगाडि आउँछ कि जुन परिवर्तन भैरहेछ त्यो अकस्मात् वा अकारण परिवर्तन भैरहेको छैन । त्यसको पछाडि एक वा अनेक कारण हुन्छन् । विनाकारण केही पनि हुँदैन । कुनै कारणले नै कुनै कार्य सम्पन्न हुन्छ, जुन आउने अर्को कार्यको कारण बन्न जाने हुन्छ । यो कार्य-कारण, कारण-कार्यको धूत्तुला अटूट रूपले चलिनै रहन्छ । जति जति गहिराइमस्म जानेछौं फेरि ऐटा अर्को सत्यता स्पष्ट हुन थाल्नेछ । जस्तो कारण हुन्छ उस्तै कार्य सम्पन्न हुन्छ । प्रकृतिको नियम हुन्छ जस्तो

बीज, उस्तै फल । यदि तीतो नीम रोप्यो भने तीतो फल नै फल्ने हुन्छ । मीठो आँप रोप्यो भने मीठो फल नै फल्ने हुन्छ । यो प्रकृतिको अटूट नियम हो । यसको विपरीत हुनै सक्तैन ।

जस्तो बीज उस्तै फल लाग्ने हो भने आपनो कर्म-बीजरति सजग हुनुपर्यो । सम्भाँ कि कर्म के हो ? कर्म-बीज कसलाई भन्ने ? कर्म त शरीर, वाणी र मन-बाट पनि हुन्छ । कुन कर्मलाई महत्त्व दिने ? सामान्यतया मानिसहरू शरीरबाट हुनै कर्म नाई बढी महत्त्व दिन्छन् । त्योभन्दा अलिकति महत्त्व वाणीबाट हुने कर्म-लाई दिन्छन्, मनबाट हुने कर्मलाई कसैले महत्त्व नै दिन्दैन । तर जुन व्यक्तिलाई सम्यक् सम्बोधि प्राप्त हुन्छ, जसले अनुभूतिको आधारबाट प्रकृतिको कानूनलाई बुझनसक्यो त्यसले याहापाएको हुन्छ कि न शरीरको कर्मले फल दिन्छ त वाणीको कर्मले नै । मनको कर्मले नै फल दिने हुन्छ । शरीर र वाणीको कर्म त मनके कर्मको बाहिरी प्रसेपण हो, बाहिरी प्रकटीकरण हो । प्रत्येक कर्म पहिला मनबाट शुरू हुन्छ । फेरि बढ्दा-बढ्दै तीव्र भयो भने वाणीबाट प्रकट होला । त्योभन्दा पनि बढी तीव्र भयो भने शरीरको माध्यमबाट प्रकट होला । जुन शरीर र वाणीको दुष्कर्म छ त्यो भनेको दुष्कर्मके सन्तान हो । यस्तै प्रकार जो शरीर र वाणीको सत्कर्म छ त्यो पनि मनको सत्कर्मके सन्तान हो । यो प्रकृतिको नियमलाई कसै हो उपदेश्ने ताङ्गुपनेछैन । कुनै किताबमा लेखिएको आधार लिएर माङ्गुपनेछैन । अनुभूतिहरूद्वारा जानेर याहापाएर माङ्गुपर्छ कि जस्तो वित्तको चेतना हुन्छ त्यस्तै फल आउने हुन्छ ।

यो सबै कुराहरू अनुभूतिहरूबाट छानेपछि प्रकृतिको नियमनाई, कुदरतका कानूनलाई राज्री सम्झनेछौं र आपनी वित्तलाई पहरा लगाउनेछौं । जुन

व्यक्तिले आदनो चित्तमा पहरा लगाउन थात्यो त्यसले आफ्नो बाजी र शरीरमा पहरा लगाउन आवश्यक पर्दैन् । यदि चित्तको चेतना सुन्निएको छ भने शरीर र बाजीबाट जो कर्म हुनेछ, त्यो कल्याणकारी न हुनेछ ।

साधना शुरू गर्दाहैं हामीले आफ्नो शरीर तथा चित्त-स्कंधको बारे केही केही सत्यताहरू अनुभूतिको आधारमा हेरेका थिएँ । श्वासलाई हेर्दैहैं पनि चित्तको स्वभाव प्रलिकृति भएपनि थाहापाउन थालिएको थियो । अब कायालाई हेर्दैहैं, कायाको सम्बेदनलाई हेर्दैहैं चित्त र चित्तवृत्तिहरूको कुरा अरू बढी थाहापाउन थालिनेछ । यो याहापाउन थालिनेछ कि यो भने अर्थात् चित्त के हो ? यसको चेतना के हो ? कसरी काम गर्छ ?

चित्तको चेतनाका चारवटा मोटा-मोटा स्तम्भ र चारवटा मोटा-मोटा हिस्सा छन् । उसबेलाको भाषामा चित्तको पहिलो खण्डलाई विज्ञान, दोस्रोलाई संज्ञा, तेस्रोलाई वेदना र चौथोलाई संस्कार भनिन्थ्यो ।

उसबेला विज्ञानको अर्थ थियो केवल जान्नु । अंग्रेजीमा अनुवाद गर्ने हो भने यसलाई 'कॉन्सेसनेस' (Consciousness) भन्न सकिन्छ । यो जो आँखा, बाक- कान, जिंद्रो, छाला छ यो इन्द्रियहरू स्वयंमा बिलकूल निर्जीव छन् । जबसम्म चेतनाको यो विज्ञान-खण्ड यिनीहरूका साथ काम गर्दैनन् तबसम्म यिनीहरू काम गर्न सक्तैनन् । यिनीहरूसँग विज्ञानखण्ड जोडिने बित्तिकै कुनै त्रस्तु, पदार्थ, रस, गन्ध र शब्द आदिको ज्ञान हुन्छ र केवल जानकारी हुने हुन्छ, जानकारी हुने बित्तिकै चेतनाको दोस्रो खण्ड संज्ञा उत्पन्न हुन्छ, जसको काम थाहापाउनु हो, चितिनु हो । यो थाहापाउने प्राज्ञसम्मको अनुभवको आधारमा र सम्झनाको आधारमा हुन्छ । थाहापाउन मर्कियो भने वा चिन्न सकियो भने

मूल्याङ्कन हुन्छ । शब्द सुन्न्यो भने थाहापाउँदछ कि यो प्रशंसाको हो, यो गालीको हो । थाहापाएर मूल्याङ्कन हुनामाथ चेतनाको तेस्रो खण्ड उत्पन्न हुन्छ जसलाई वेदना भनिन्छ । वेदना अर्थात् सम्बेदना— सुखद पनि हुन सक्छ, दुःखद पनि । जसि खेर दुःखद वा सुखद सम्बेदना हुन्छ तुरन्त त्यसप्रति प्रतिक्रिया हुन्छ जसलाई संस्कार भनिन्यो । यो चेतनाको चौथो खण्ड हो ।

सुखसम्बेदना भयो, मजा लाग्यो, त्यसप्रति राग उत्पन्न भयो । दुःखद सम्बेदन भयो, बेमज्जा लाग्यो (अप्रिय लाग्यो) त्यसप्रति द्वेष उत्पन्न भयो । आँखा, नाक, कान, जिंद्रो, छाला तथा मन यो जुन हाज्जा छ-वटा इन्द्रियहरू छन् यिनीहरूमा सम्बन्धित विषयको स्पर्श हुने बित्तिकै शीघ्र गतिले थाहापाउने, चितिने, मूल्याङ्कन गर्ने सम्बेदनशील हुने तथा संस्कार बनाउने काम हुने हुन्छ । सदैव यही गरिरहन्छ-रागको संस्कार बनाइन्छ, द्वेषको संस्कार बनाइन्छ । यही आदतबाट बाहिर निस्कन्छ ।

ठीक तरिकाले सम्झनु आवश्यक छ कि कर्म-संस्कारको बीउ कहाँ बन्छ र कसरी बन्छ ? चित्तको पहिलो भाग 'विज्ञान' जसले थाहापाउने काम गर्छ यसले कर्मको बीज बन्दैन । यस्तै प्रकार चित्तको दोस्रो भाग 'संज्ञा' जसले चित्ते काम गर्छ यसबाट पनि बीज बन्दैन । चित्तको तेस्रो भाग 'वेदन' ले पनि बीज बन्दैन । चित्तको चौथो भाग 'संस्कार' जसले प्रतिक्रिया जनाउँछ यही ने बीज बन्दै । आँखा, कान, जिंद्रो, छाला तथा मनसँग हुने कुनैपनि बाहिरी सम्पर्कको प्रभाव शरीरमा परिहाल्ने हुन्छ र प्रतिक्रिया पैदा हुन गई संस्कार बन्दै । यो संस्कार शरीरको सम्बेदनाको आधारमा न बन्ने गर्दछ ।

जस सम्बेदनालाई हेर्न जान्ने हुनेछौं तब त्यस-

प्रति न राग उत्पत्ति गर्नेछौं, न द्वेष उत्पत्ति गर्नेछौं,
न मोह नै पैदा गर्नेछौं। केवल द्रष्टाभावले त्यसलाई
हेरिरहनेछौं। सम्बेदना सुखद होस् वा दुःखद यो नश्वर
हो, क्षणभंगुर हो। त्यसलाई द्रष्टा भावले हेर्नुछ। एक
घण्टाको साधनामा एक क्षणमात्र यस्तो अवस्था आएना
अस्यास गर्दा गर्दा त्यही एकक्षण अनेक क्षण बन्न जाने
हुन्छ। अनेक सेकेण्ड बन्न जाने हुन्छ, अनेक मिनेट बन्न
आने हुन्छ। यो स्थिति पनि आएर छोड्नेछ कि जुन
बेला जे भइरहेछ त्यो थाहापाउनेछौं र थाहा पाएर
प्रतिक्रिया गर्नेछौं। राग पैदा गर्नेछौं, द्वेष पैदा
गर्नेछौं। यसरी राग र द्वेषको कर्म बनाउने स्वभाव
पल्टाखानेछ।

शिरदेखि पाउसम्प सारा शरीरमा चक्कर
लगाउँदै गर्नुहोस् अनि जहाँ जहाँ सुखद वा दुःखद
जुन पनि सम्बेदना भैरहेछ त्यसलाई जानेर निलिप्त र
तटस्थ रहनुहोस्। जे जस्तो भैरहेको छ त्यसलाई
नभोग्नुहोस्, भाव हेर्नुहोस्। जति जति द्रष्टाभाव पुष्ट
हुँदै जानेछन् उति उति पुरानो भोक्ता-भावको स्वभाव
राग-रंजित, द्वे ष-द्वूपित र होस विमूढित रहने स्वभाव
टुक्रिँदै जानेछन् र बीतरागता, बीत-द्वेषता र बीत-
महोता दृढ हुँदै जानेछन्। प्रजा पुष्ट हुनेछ। जहाँ
प्रजा पुष्ट हुन्छ अर्थात् प्रजामा स्थित हुन्छ त्यहाँ अना-
सक्त हुन्छ नै। जीवन-मुक्त हुन्छ नै।

— ● —

मंगलमय कामना !

शान्तिनायक, महामानव भगवान् गौतम बुद्धको गर्भप्रवेश, गृहत्याग, धर्मचक्रप्रवर्तन,
यमकप्रातिर्थार्य र अभिभर्मदेशनासहित पाँचवटा पवित्र घटनाहरूको संयोग
भएको पावन पर्व आपाठपूर्णिमाको पुनीत उपलक्ष्यमा समस्त
प्राणीहरूको सुख, शान्ति एवं समृद्धिको लागि
हार्दिक मङ्गलमय कामना !

विश्वशान्तिको लागि बुद्धधर्मको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने अभिप्रायले गठन भएको नेपाल
बौद्ध परिषदलाई सबौदो सहयोग एवं सुभाव दिनुहुन यस परिषद् समस्त महानुभावहरूमा
हार्दिक अनुरोध गर्दछ।

नेपाल बौद्ध परिषद्
ललितपुर, नेपाल
फोन:- ५३४२७७

धर्मसुधार

- योगदीर्घसिंह

श्री शावयसिंह प्रवल प्रतापी प्रेम स्थितिको गुरु सम्भिहाल्ने ।
प्रथमतः अशान्ति नाशगरी शान्ति सुधाको जलवृष्टि गर्ने ।
लोकमा छैन है यस्तो सुकार्य समधर्मको मार्ग देखाउने ।

आनन्दादि प्रिय शिष्यसहित	जिन धर्म के हो सम्भाइदिने ।
पियूषधारा समपद्ध्य शिक्षा	अनमोल दीक्षा निर्माण हुने ।
बोधिमार्गमा लाग्दा हुन्छ शान्ति	तर आन्ति हुँदैन नै कहिल्ये ।
समाधि आदि यसको नियम	त्यो उच्च धाम सोभै पठाउने ।
उत्कृष्ट विद्या भयो बोधिज्ञान	विद्वद् वर्गलाई मान दिइने ।
सुमार्ग खोज्ने नर-नारीलाई	निवाणनिम्ति बाधक नहुने ।
पहिले प्रभुले यो तत्त्वलाई	गर्नु भो कार्य भवजाल काट्ने ।
जन्मैपिच्छे अति कष्ट सहेर	पुराणमा यो अद्यापि पाइने ।
स्वयं प्रभुले यो कर्म गर्नुभो	अनि आज्ञा भो यसरी प्रभुले ।
यस धर्ममा हामी पति जाओँ	निवाण मार्ग पहिल्याइजाने ।
रागादि शब्दु ध्वस्त पारी	दशपारमिताले पूरा गर्ने ।
चतुर्ब्द्य विहार अङ्गाली बोधिज्ञाननिम्ति यो बाटो खोल्ने ।	
दुःखी, सुखी, रोगी, धनी गरिव	धर्मी, अधर्मी, पशु आदि हेने ।
यी प्राणीहरूलाई स्नेह राखी	मैत्री यो भनी बुझायो बुझ्ने ।
शास्त्र ज्ञान र वचन मानले	धन र शरीर प्राण सवैले ।
परसुखनिम्ति महत दिने	यो अर्थ जान्नु छ करुणा भन्ने ।
प्राणीहरूको सुखशान्तिधाम	शुभ ख्यातिको पुण्यादि कर्मले ।
यी कुरा सम्भी मन हर्ष गर्नु	मुदिता भन्ने यहीं बुझ्नुपर्ने ।
हिसादि हिसक पशुको धर्म,	आफनै कार्यले नरकमा पन्ने ।
रति नै इच्छा कसैको नगर्नु	उपेक्षाको अर्थ यहीं नै बुझ्ने ।

धन्याय गरी धन हाम्रो लिन्द्य हतियार लिई छेदन गर्ने ।

शत्रु भएपनि द्वेष नगर्न क्षान्ति यही हो क्थमा भनी बुझ्ने ।

विद्या, धर्म र परहित कर्म यो जन्ममा निर्भीक भई गर्ने ।

सत्कार्यमा नै पराक्रम गर्ने यस्तो वीरत्व कार्य 'वीर्य' भन्ने ।

राजा, प्रजा रंक फकिर ज्ञानी इत्यादिलाई प्रिय वाणी बोल्ने ।

सबैलाई सुख नै दिने तर दुःख दिने र कठोर नवन्ने ।

दुःखादि शोकमा दुःख नसम्भी मुहार पनि मलिन नगर्ने ।

सत्य धर्ममा दृढ भक्ति राख्नु राम्रो स्वभाव नै शीतल भन्ने ।

खानु पिउनु गृह-कार्य आदि देश विदेश जहाँ सुन्ने उठ्ने ।

सदाकाल प्रभुकै ध्यान गर्ने यही नै ध्यान हो भूल्नु नहुने ।

वस्त्र तथा रत्नादि आभूषण पत्नी पुत्रादि स्व-देह आफैले

याचकले मागदा उही दिनु नै निस्वार्थले दिएको दान भन्ने ।

राजा विश्वन्तर - मणिचूडको इतिहासमा जुन कार्य भए ।

पत्नी पुत्रादि, आफनै मणि दिई याचकलाई सन्तुष्ट गराए ।

अग्रेक सुधीर हाम्रा पूर्वज दानवीर भएर गइसके ।

यी वीरका सन्तति हामी भै मु-बुद्धि हाम्रो खायो अज्ञानले ।

बुद्ध-धर्ममा 'कर्मयोगी' हुने तर यहाँ 'अर्थभोगी' नहुने ।

धिकार हाम्रो मनुष्यको देह सार वस्तु नै वाकी के छ हरे !

हे आर्य ! शान्ति कर बन्धुवीर शौर्यशाली भूयोगवीरले ।

अज्ञान भूतलाई हटाएर धर्म स्थिर गर्नुपर्यो प्रभुले ।

अनु० - दिव्यरत्न तुलाधर

धन्यवादज्ञापन

"आनन्दभूमि" वर्ष २५, अङ्क १ देखि आजीवन सदस्य हुनु भएकोमा

१. राजेन्द्रमान वज्राचार्य,

हनुमानढोका दरबार अगाडि, तगवःगं, मरु, काठमाडौं ।

२. ज्ञानेन्द्र मानन्धर,

प्याफल, काठमाडौं, (इन्द्रेणी अफसेट प्रेस, वागवजार) ।

नव आजीवन सदस्यहरूमा आनन्दभूमि परिवार धन्यवादज्ञापन गर्दछ ।

Osho and Buddha

-Dr. Ganesh Pathik

Osho Rajneesh is no more with us. But the flowers of consciousness that bloomed in him, and the multi-Coloured fragrance of Joyful and Useful life, full of Loving Kindness that flowed out of it shall ever remain with us.

Osho is not Controversial although apparently he appears so at the surface, but so do all great thinkers. His message is clear: Live a normal and Useful life, and live it with a Smile, with joy. Be happy and make others happy.

Osho was misunderstood by those who took life more Seriously than necessary, Religions discarded him because he was not for any one of them. His opponents feared and respected him for his strong and convincing arguments.

To Osho, Buddha is one who has known, who has realized. Buddha is a title not a name. There is Buddha nature in all, and all enlightened ones are Buddhas. Every one is endowed by nature with the potentiality of realising truth.

Twenty five centuries separate Osho and Buddha, but they are United in the field of Nirvana. Like Buddha, Osho devoted his life to propagate what he experienced us true.

Towards the close of his earthly Career Osho reports that the radiant light of Buddha Sought to identify itself with Osho. But Osho felt that he could not contain all the Buddhists in his fold. So he had to bade good bye to the radiant light of Buddha. Buddha himself would have found Osho's Buddhism different from his own. Mahayana went a step further than the pure variety of Buddhism and Osho went a step further than Mahayana. Osho advocated meditational practices of a far different nature than prescribed in Buddhism. The goal of meditation or yoga was to attain a state of Nirvana, of utter silence beyond mind. Osho is closer to Mahayanic Sunyata or Nairatmya and he has no non-Sayables (avyakritis) in course of his discourses, (covering more than 200 volumes) he has dealt with everything that could be related to the attainment of a higher level of consciousness closer to Nirvana.

The light that Osho wanted to Kindle in every human heart is not ordinary light. It is the light of the Buddhas, His path may differ a little bit, but his light is the same as of all Buddhas, and will continue to shine for ever.

पालिसाहित्यय् सुदर्शन

- भिक्षु सुदर्शन महास्थविर

गुबले गुबले मनूतसे न्हासः तयेयः । उकुन्ह
छहुसिनं ह्लिलाः ह्लिलाः न्यन— 'छःपिति सुदर्शन धकाः
नां छाय तल ?'

जि नं धयाविगा, मस्यू, छाय् सुदर्शन धकाः नां
तःगु खः । स्वये हे बोत्रासे च्वंह्म जकं सुदर्शन जुइ ।
छनेवं भि जुइकीह्म जकं सुदर्शन जुइ ।

न्हासः तःह्म सुसुहुं ह्लिलाक्यन ।

जि धया, अथे नं अथे का । नां धयागु नांजक
खः । तत्त्वकथं धायेसा थुइकेत मिलिन्द प्रश्नयाह्म नाग-
सेन भन्ते नाप लाः ज्ञासे । अन 'सम्मुति सच्च' थुइ ।
सर्वास्तिवादी 'सर्ववस्ति' खनी । गुगु घलय् लः तया-
हइ, गुगु घलय् च्वंगु लः प्वनी, थःगु प्याचाः लनी ।
व धःया अस्तित्व स्वीकार गये मधायेगु धकाः वंसा-
विकवादं न्हासः तह । व धः कार्यसिद्धि सत्यजक खः,
वास्तवय् धः धयागु धयार्थय् मदु धकाः सौत्रान्तिक
सिद्धान्तं खे� न्हायनी । अज्ञ योगाचारया मिद्याय् च्वंसा
विज्ञान हे जक धः धाःगु खनी । विज्ञान मदुसा धः गनं
इ धकाः बिद्याः लुयावइ । अथे नं मखु । यावत् बाह्य
जगत् ग्रसार, क्षण क्षण परिवर्तन जुयावं च्वंगु परमाणु
ज्ञवाह्या दुने शून्य खः । विज्ञान नं चक्षु आदि इन्द्रिय
व रूप आदि आलस्वन विषयया द्यःने लेहेपुयाः न्हाना
च्वंगु शून्यजक खः । थन ठुहे मदु— स्थिर, सत्य व
अद्व नित्य धयागु छुं मदु । सर्व शून्य खः । सुदर्शन नं
मुं मखु शून्य खः, अमर सी । लक्ष्मी पवर्णि जू । सरस्वती
आहः मसयाच्वं । जितः धामिक धाःसां छु, जिगु नां
सामक हे जसां छु ? फुक पायच्छि हे । वाखंचा न्यना-

तयागु दु ला ? जि न्यना ।

व त्वह्लय् चाल । अले जि लुमंति प्वका । पूज्य
उ. चम्द्रमणि महास्थविरं ७ जनवरी १९५० इत्वीस
कुशीनगरय् जितः श्रामणेर यानाविज्यात । उदलय्
वतयोलया स्मृतिइ कुसिनाराया प्रतापी सम्राट् महा-
सुदर्शन लुमसे बल । शायद उकुन्हु शुक्रवार नं लाः ।
जितः सुदर्शन श्रामणेर धकाः नां छुत ।

'पालिसाहित्यय् सुदर्शन धयार्पि मेरिं नं सुं सुं
दु ला ?' जिके हानं न्यन ।

न्यने धयागु छ्ले तसकं अःपु । भेले अथे अर्थे
हुसुलुं चुलेऽये न्हाइपुयाः नं न्यने फु । गुबले गुबले दुस्यः
तिस्तिनाकायेत नं जिज्ञासा कथं न्यने फु । अज्ञ अस्मं
सुं खेवा तिसः बी मकयेवं नं 'छि स्वये गये च्वं-ले'
धकाः न्हासः तये सःपि नं दु ।

उकुन्हु जिके 'जितः सुदर्शन धकाः छाय धाल'
धकाः ग्रस्मं दुस्यः तिस्तिगु खः ये ताल । उकि जि
धया, 'यकद यकवं दु । वयक्तिरा नांकथं सुदर्शन धयार्पि
यकव दु । याय्यीया नांकथं नं सुदर्शन धयागु तसकं
नां जा ।' अथे धाधां दनावना । जि *Dictionary
of Pali Propernames* पुइका । धयायंकाः— (१)
सुजात बुद्धया अप्रथावकया नां सुदर्शन खः । (२) अत्थ-
दिस्स बुद्धं महाभिनिष्कमण यानाविज्याः वलय गुस्स
सल गयाविज्यात, वयात सुदर्शन अश्व धाइ । (३) पिय-
दिस्स बुद्धया अबु सुदर्शन खः । (४) अज्ञ विषस्स
बुद्धयात क्षीर दान याःह्यसिया अबुजु सुदर्शन खः ।
(५) वेस्सभू बुद्धया उपदेश न्यनाः सरस्वती देश त्याग

यासे जुजु सुदर्शन भिक्षु जुयाबिज्यात । (६) एकसंखीय थेर न ह्रय्यछगू कल्प न्ह्यः सुदर्शन जुजु खः । (७) पद्मुत्तर बुद्धया पालय् लाभ सत्कारय् ध्यग्रह्य सुदर्शन थावक खनाः हे शीवली भन्तेन अबलय्या जन्मय् जि न थये हे जुझ दयेमा धकाः प्रार्थना यानाबिज्याःगु खः । (८) स्वीप्यंगू कल्पन्ह्यः प्यंगू जन्मतक सुदर्शन नामं मधुपिण्डक थेर जुजु जुयाबिज्यात । (९) पद्मुत्तर बुद्धयात स्वामाः छाःह्य मुट्टिपुण्डिय थेरयात ह्रापाया जन्मय् सुदर्शन धाइगु खः । वथे हे स्वीप्यंगू कल्प ह्रापाया सुदर्शन धयाह्य प्रत्येकबुद्ध जूगु दुसा धतरह्याकाय् भूरिदत्तया किजा नागराज सुदर्शन खः । पियदस्ति बुद्धया उपस्थापक आयुष्मान् सुदर्शन जूसा महासम्मत वंशय् न सुदर्शन धयाह्य जुजु जुयावन । पसेनदि जुजुया जा नइबलय् छगू श्लोक छ्वनाच्वनीह्य जुजुया काय्चित न सुदर्शन धकाः हे धाइ ।

मनूया नांजक मखु, गुलिखे थाय्बाय्यात न सुदर्शन धाः । सुमेध बुद्धया जन्म—नगर सुदर्शन खःसा दीपंकर बुद्ध च्वनाबिज्याह्य रम्मनगरया विहारयात न सुदर्शन धाइ । सुजात बुद्ध तुसित देवलोकय् बिज्याये न्ह्यः सुदर्शनपार्कय् अहद्वि क्यवनाबिज्यात । अत्यदस्ति बुद्ध छह्य बोधिसत्त्वयात धर्मोपदेश यानाबिज्याःगु थाय् सुदर्शन खः । धम्मदस्ति बुद्ध सुदर्शन लाय्कू त्वःताः महाभिनिष्ठकभण यानाबिज्यात । अनोमदस्ति बुद्ध मनो-रमगु सुदर्शन आरामय् दक्षित्य ल्हापां धर्मचक्र प्रवर्तन यानाबिज्याःगु खः । सोमित बुद्ध सुदर्शन नगरय् यमक

प्रातिहार्य क्यवनाबिज्यात । नारद बुद्ध सुदर्शन नगरय् महापरिनिवर्ण जुयाबिज्यात । रेवत बुद्ध महाभिनिष्ठकभण य नाबिज्याये न्ह्यःतक सुदर्शन धयागु लाय्कुलिइ च्वना बिज्याःगु खः । धवहे खै विमलं प्रधिकार काःगु रेणु-वतिइ च्वंगु सुदर्शन लाय्कूया खै खः । लिलि बुद्धयात सुदर्शन निगमय् च्वंहा उपासिकां क्षीर प्रदान याःगु जुयाच्वन । कोनागमन बुद्धं धर्मदेशना यानाबिज्याःगु इसिपतन लिकक च्वंगु नगरयात सुदर्शन धाइ । शील-वतीया जुजु बन्धुथेरयात सुदर्शन धयागु विहार दयेकाःदान यात । अनोतत्त चाःहिलाच्वंगु पर्वतया न्यागु च्वया नामय् सुदर्शन शब्द वयाच्वंगु दु । धम्मदस्ति बुद्ध विहार यानाबिज्याःगु छगू विहारयात न सुदर्शन विहार धाइ ।

उकिनां धयागु नां हे खः तर नां व दांया मोहू मनूयात धलं धलं ब्राकातयेयः । मिगु नां गुलि जाः, कुनां न मनूयसं मर्मिकथं लुमंका तः तर मिगु नां युगयुगतक मनूय नामय् स्वानाच्वनी । कुनां सुनानं थः मस्तयत छुना बीमखु । देवदत्तया अर्थ देवं ध्यूहु पुता खः तर थये अर्थ बांलानाः न सुनानं देवदत्त नां थःनाला मकाः । देवदत्त नां सुनानं मतः ।

भोतया छगू पुलांगु थेरवाद विहारया नां सुदर्शन विहार खः तर जि मस्यू धव नां गथे च्वन, छाय च्वन, छाय तल ? यःगु थजु, नां छ्यलेत, हसीतेजक खः । नां हे सकतां मखु । नां तयेत मनुखं नां वनीगु दया छता गवलै याये मज्यू ।

धम्मपद- १११

प्रजाहीन जुयाः, ध्यानचित्त मदुह्य जुयाः सच्छिद्वैतक म्वानाच्वनेगुस्वयाः प्रजावान्, ध्यानी जुयाः छन्हुजक म्वायेगु हे श्रेष्ठ ।

सहस्रस्वगो ॥ १२ ॥

भगवान् गौतम बुद्ध व उगु इलय्या पुचः

— बुद्धाचार्य ज्ञाक्षय

भगवान् गौतम बुद्धया इलय् स्वर्ग वने दयेमा, इव याप नाश जुइमा, थःगु कुलया इव सन्तानत सुखी जुयाः मृत्युं लिपा ततःधंगु कुलय् जन्म जुइमा, चक्रवर्ती जुजुतक नं जुइ दयेमा धैंगु विश्वास यानाः यज्ञ याइगु चलन दुगु जुल । थवहे इवलय् सामन्तीतयसं गुलिन अन्याय, शोषण व अत्याचार याइ व उगु अमानवीय कर्मयानाः गुलि नं छे, बुँ व सम्पत्ति यवव दयेको उज्ज्वःगु अकर्म व कुर्कर्मया पाप नाश जुइमा धकाः कपिनिंगु लाकाः व ज्यान कयाः दयेकातःगु सम्पत्तिया द्युं व्वति दान धर्मया कर्म धकाः याइगु नं चलन दुगु जुल । धात्थें धायेगु खःसा यज्ञ याइविसं यज्ञया मिज्जालाय् मनूततक नं स्वाम्वाकं हे ववफानाः धर्मया ख्वापालं पुडगु जुल । अथेहे पंचबलि धकाः थी थी पशुपक्षी होमय् ववफानाः स्याइगु जुल । उज्ज्वःगु परम्परा आदिनिसे चलय् जुयावयाच्चंगु बुद्धधर्मका विपरीतयागु ज्यायात पनेगु निति बुद्धं धर्म यायेगु खःसा हिसां तापानाच्चवनेगु धर्मोपदेश दियाविज्यात ।

मनुखं मनूयात पशुसिवय् ववह्यकं खंकाच्चंगु गुगुनं धर्म दु उज्ज्वःगु धर्मयात गथे धर्म धायेगु, हाकनं द्यःयात खुसियानाः थम्हं यानागु पापकर्म फुइमा धकाः गुम्हनं द्यःयात पुकार यायेगु गुज्जुःगु धर्म खः, सकसिन वाःचायेकाः पवित्र व परिशुद्धगु धर्म छु खः धैंगु थुइके विइगु ज्या गौतम बुद्धं यानाविज्यात । मानवकर्तव्य व अधिकारयागु बोध यानाः जक भगवान् गौतम बुद्धं उगु इलय्या संकुचित विचारयात हीकेगु कुतः यानाविज्यात । धात्थें धायेगु खःसा नीन्यासः दे न्ह्यवः बुद्धधर्मयागु नांतक नं मत्यनेतयंगु व धर्मया नामं अधर्मया ज्या

द्यापकर्लुपं चलय् जुयाच्चंगु जुल । धर्मया नामं मनुखं मनूयात पशुस्वयाः ल्याखय् मवंगु तायेकाच्चंगु युगयात कुशलधर्मया शक्तियात थन्ह्याकेगु निति हे वसपोल बुद्धया जन्म जुल । अहंकार, अन्धविश्वास व विश्वास-धातया युगयात विइकाः बुद्धधर्मयागु उत्थानया निति वसपोल बुद्धं बुद्धत्वप्राप्त यानाविज्याःगु खः । थवहे कथं मनूमावया उद्धारया निति बुद्धधर्म हाकनं स्वयम्भू ज्योतिरूप समान पिज्वयाः थन्ह्यात । थुकि सो दु कि बुद्धपिनिंगु जन्म संसारय् व्वलनावइगु थीथी विकृतियात ख्यानाछ्वयेगु निति जुयाच्चवन ।

संसारय् गुलिन जीवन प्राणीत दु उपिमध्यय् मनूत हे भूत, प्रेत, राक्षस, दैत्य, नाग, किन्नर व दानव जुइवि जुल । उज्ज्वःगु स्वभावया मनूतयगु अन्याय, शोषण, दमन व अत्याचारयात पनेगु निति मनूया कुलय् हे जन्म कयाः बुद्धपिसं सकलयात उद्धार यायेगु निति त्याग, तपस्या व बलिदानतक नं यानावयाच्चवन । भूत, प्रेत राक्षस, दैत्य, नाग, किन्नर व दानवपिग्नततक नं शिक्षा दीक्षा वियाः मानवतावादी याकेगु ज्या याइह्य गथे बुद्ध जुइ धैंगु खं भगवान् गौतम बुद्ध व उगु इलय्या पुचः (समाज) या दथुइ यवव स्वापू दुगु खनेदु ।

थीथी विचारधारा व विश्वासया लेपु ज्वनाः मन् जुयानं पशुयागु व्यवहार कयावयाच्चंपि मनूतयत विशुद्ध मनू यायेगु निति भगवान् बुद्धं दकलय् द्वापा मानवतावादी शिक्षा वियाविज्यात गुकियात द्वापा गृहस्थ बौद्धमार्गी धालधाःसा लिपा मध्यममार्गी धकाः नं धायेगु यात । भगवान् गौतम बुद्धं खुयाकये मज्यु, हिसायाये मज्यु, मद्यपान सेवन याये मज्यु, पर-

पुरुष वा स्त्री नाप गमन याये मज्जू व कथ्यं खें लहाये मज्जू धैंगु शिक्षा विसेलि आदिनिसें चलय् जुयावया-चवंगु बुद्धधर्मय् अबलय् या मनूतसे न्हूगु खें तायेकल । थवहे इलय् ह्लापायापि दौड़मार्गी गौतम बुद्ध-यागु धर्म प्रतिपादनया लिपा मध्यममार्गी यात धकाः धायेगु चलन बल ।

वसपोल बुद्धयागु जन्मया इलय् मनूत गुज्बः गु स्वभावयापि जुल, वसपोलया युगय् मनूत गुलितक हिलावनाच्चना, बुद्धधर्मयागु प्रभावं छुं न मखुगु ज्याखै याये मज्जू बैंगु चेतना मनूतसे थुइकाकाःगु इलय् इमिगु पुचः गुलि पानावन धैंगु खें न बांलाक सकसितं बोध यानावयाच्चन । युगु परम्परा सनातनया त्याखं थोतक न भ्नाना हे वयाच्चवंगु दु ।

मनूतयगु चित्त, स्वभाव व बानि गुलि भिनी उलिहे सुख शान्तिया अनुभव जूह । दुःख व यशान्तिया नापं हिसायात ब्वलंकीपि मनूतयगु चित्त, स्वभाव व बानी-यात दमन यायेत शील, समाधि व प्रज्ञायात चेतना विक-सित यायेमाःगु जुल । शील समाधि व प्रज्ञा दुह्य मनू हे धार्मिकह्य जुह । थुगु शिक्षा, ज्ञान व चित्त बोधविना सुनान् थःत मुक्त याये फइमखु न कि खभिगु चित्तयात दमन मयासे शान्तिपद लायेफइ ?

युग युगंनिसें विकसित जुयावयाच्चवंगु बुद्धधर्म-यात मानवधर्म धाःगु कारण थवहे जुल । थुज्बःगु युग, आचरण व नैतिकतायागु मान्यता मदया: थवंथःया दुने ल्वापु जुहगु, हिसा याइगु व बुद्धतक न जूडगु कारण भगवान् गौतम बुद्धयागु जन्मया इलय् यदव मनूतसे बुँखसियाच्चनेमाःगु जुयाच्चन । वसपोल बुद्धया इलय् न शाक्य व कोलीया थथुह तवदःमौछ ल्वापु, हिसा थयुह जूगु जुल । अथेहे देसं देसया सामन्तीतयगु दथुह न शक्ति, राज्य व धनया लोभं यदव ल्वापु जुहगु जुल,

उज्बःगु विकृतियात मदयेकेगु निर्ति भगवान् गौतम बुद्धधर्मयात विकसित यायेगु यानाविज्यात ।

मनुखं मनूयात धर्म व विवेकतया: स्वयेगु पलेसा थःजक ज्यूस। संसारया हे ज्यू धकाः बल्लःह्य बमलाःपित, तःमिम्हुं चीमिपित, ल्वामः भ्यानाजूह्यां ल्वामः ममुपित, न्याय विइह्युं न्याय पवंजुइपित बव-त्यलेगु हे धर्म, संस्कृति व परम्परा धकाः न्हानाच्चवंगु युगय् भगवान् बुद्धया जन्म जुल । वसपोल उगु संस्कार-या मनूतय वित्तयात हे बकलय् ह्लापां मिकेगु उपदेश विद्याविज्यात । थवांलिया भगवान् गौतम बुद्धं धर्मयात बांलाक ज्ञान छचलेगुया निर्मित बोधवृक्षया सिमाववय् चवना: बुद्धत्व प्राप्तयानाविज्याःगु कारणं थोतक न बुद्धधर्मयागु तेज विनीत ज्याच्चवंगु दु । यदि वसपोल बुद्ध राजकुमार जुयाविज्याःह्य धकाः जुनु हे जुहगु उद्देश्य दुह्य जूगु व बुद्ध बीजांकुरह्य मद्वह्य जूगा बुद्धत्व प्राप्त यानाविज्याइगु खइमखु । बुद्ध बीजांकुरह्य गौतमं बुद्धत्व प्राप्तयानाः संसारयात कल्याण जुहगु मार्ग विद्या-विज्यात । थवहे मार्गयात प्रहण याइपिसं “बुद्धं शरणं गच्छामि” धकाः धायेगु यात । जन्ममरणयात थोकेगु धर्म हे बुद्धधर्म खः ।

बुद्ध धैंगु खेंवः यात गुलि दुवालास्वद व ध्वाथुइक ज्ञनया मिखां स्वद उलिहे सत्य, यथार्थ व परिणुद्गु धकाः तायेका काइ । बुद्ध व बुद्धधर्मयात सुनानं कुखिने मफुगु कारणं संसारया मेमेगु धर्मय तकनं छकू निकू याना: दुश्याकायंकाच्चन । बुद्धयागु नां कायेसाथ कि नुगलनिसें शान्ति व सुदया भावना जापावइगु धकाः सकसिनं चायेकावयाच्चन । बुद्ध व बुद्धधर्मया नाम हे ग्रन्थविश्वाली व कटूरताया धर्म ज्वनाच्चर्पि न भिगु लैय् वनेगु स्वल । थवया नापं मानवधर्मया नामं अन्यायी,

अत्याचारी व शोषकतसे यःयःगु नियतवादयात्
छ्वासुकाह्याच्चन । बुद्धधर्मया पाखे मनूमाक्यात् गुलि
उपकार यात् धैंगु खें थथे उलाः क्यनावयाच्चवंगु दु ।

भगवान् गौतम बुद्धया इलय् मनूतय्यगु पुचः
तच्चकं दुःख, कष्ट, भय व लवचं जायाच्चवंगु जुल ।
वसपोल धर्मचक्र प्रवत्तनं यानाः गन गन चाहूलाबिज्यात्
अन अन सुख, शान्ति व समृद्धिया भावना नं जायावल ।
वसपोलयागु उपदेश व मार्गनिर्देशन मन्यंपि मनूत
दुःखसियाः च्चनेमाल । भूत, प्रेत, बोक्षिस, मसान, बायु,
पिशाचया विद्या स्यनाः कपिन्त दुःख वियाजुइपि नं
अगति हे जुयाच्चने माल । बुद्धया शरण्य वनानं थुज्वःगु
अविद्या स्यनेकने याइपि म्वाक म्वाकं नरक भोग याना-
च्चवंगु जा थौतक नं न्यनेदुगु व सीके फुगु जुयाच्चन ।

बुद्धधर्मया मूल मंत्र गथे कपिन्त स्यंकी अथेहे यः न स्यनी
धैंगु विश्वासय् च्चनीपि निवर्णिया लैपुपाखे हे न्ह्याःवना-
च्चनी । अया अर्थं बुद्धधर्म ग्रहण याइपिनिगु चित्त
न्ह्यावले शुद्ध जुडमाःगु धैंगु जुल ।

भगवान् गौतम बुद्धयागु इलय्या पुचः बुद्धधर्म
थें ज्याःगु धर्मया अभावया कारणं हे दुःखी जूगु खः ।
थो नं बुद्ध व बुद्धधर्मयात् अपमान याइपि सुधां मलाना-
वनाच्चवंगु खंके फु । बुद्धधर्मयात् विनाश यायेगु ज्या
यानाज्ञपि मनू ज्याः नं राक्षस धायेकाच्चन । वसपोल
बुद्धयागु शिक्षां उगु इलय् गुलि नं सुख, शान्ति व समृद्धि
विकास यानाबिल व स्वयाः अप्वः वसपोलयागु शिक्षां
सुख, शान्ति व समृद्धिया जः यिनावयाच्चवंगु दु । गुकि-
यात् मानवपुवलय् बुद्ध शासन धकाः धयावयाच्चन ।

— ● —

धर्म म्हसीकि

— विष्णु शाक्य

धर्म हे जक न्ह्यावले सुख बी सदां मनय ति

धर्म हे मनूया चि खः सदां मतिइ ति ।

धर्म मथ्वीव पशु थें ज्वी

इन्द्रिय जालय् सदां तुनी

न्ह्यावले थः जक कतिलाकेत स्वै

कतिलाःगु धनं थःतहे पूगु होस मदै

सिनावने त्ययेकाः धन लुमंकाः धुरु धुरु रुवै

मिखा बुल्वीकाः पश्चाय् ताइ ।

परदेशी भीपि हानं वने मानिपि

छन्हु वनेमानिगु सदां लुमंकि

अन्त्य लुमंकाः चित्त शुद्ध याये फयेकि

शुद्धीं हे मरण कष्ट सहयाये फैगु सीकि

स्वयाः थन वयापि हानं हिलाः वने फयेकि

स्वच्छ मनय् स्वां न्हूकथं ह्वयेकि ।

विधुर महाजातक

(पुण्णक यक्षं परोक्षा यानाः स्वःगु)

- भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर

पुण्णक यक्षं बोधिसत्त्वयात् बोनायंकाः कालागिरि पर्वतस थ्यनेव, “ध्व विधुर मन्त्रीयात् स्यानामङ्गवन धाःसा जितः इरन्धती प्राप्त ज्वीमखु । जि मेहेनत यानागुया छुं फल पावय ज्वीमखु । निरर्थकहे जूवनीगु नूल । उकिया निर्मित विधुर मन्त्रीयात् स्यानाः वैगु नुगःचु लिक्यायंकाः विमलादेवीयात् वियाः इरन्धतीयात् थःगु देवलोकय बोनाहये भाल ।” धकाः मतिइ ल्वीकाः अवैत जि थये स्यानाछ्वःसां तबि, ह्लाःति दायाः स्याना मछवसे, अत्यन्त भयानकहु राक्षसयागु रूप कयाः थरकमानज्वीक ख्यानाः स्यानाछ्वये ।” थये धकाः मतिइ ल्वीकाः महामन्त्रोयात् थसःयायेकाः थःगु मृतुं वांन्यानाः चव्यच्वंगु धंवा क्वयच्वंगु धंवाया विच्य तयाः न्ह्याः नयाछ्वयेये, कथुं तुनाछ्वयेये सनाच्वन । अथे नयाछ्वयेये यानाः संसांतबि बोधिसत्त्वयात् चिमिसंतिस्वाः, ग्याः धइगु भ्याः भवाहे जूगु मखु ।

भयानकगु लाखयागु रूप कयाः अनेक सासना यानाः ख्याःसां न मर्याःगुलि, सिह जन्तुया रूप कयाः धंवा प्याहांवःगु तप्वाःगु मृतु वां छायाः आः थयेहे वांन्यानाः स्यानाछ्वइनला धैर्यो चक्कः ख्यानाच्वन । वं अथे सिह व किसि आदि ज्याक्यनाः ख्यातं न महामन्त्रीयात् भ्याः भवाहे त्रास चायेके मफुत, अनंलि धिमयवाजं पायत्याःह्य सर्पयागु रूप कयाः ततःसलं पिव-पिव सःयेक

सासः ल्हानाः श्राकाज्ञाकां वयाः बोधिसत्त्वयागु शरीरय् हितुहिनायंकाः चव्य छ्यनय् सर्पयागु फणं त्वपुयातल । वं सर्पयागु रूप कयाः ख्याःसांतबि व भ्याः भवा हे मर्याः । अनंलि बोधिसत्त्वयात् पर्वतया चक्काय् चतुइकाः नच्चुसे चक्काछ्वये धकाः मतिइ तयाः अत्यन्त वेगवान्गु फय् वयेका बिल । वं अग्रायपतं वेगं वयाच्वंगु फसं बोधिसत्त्वयागु सं छपुहे न संके मफुत । अनंलि बोधिसत्त्वयात् पर्वतया चक्काय् तयाः वैयजूम्ह मस्तहा किति बमलाःगु सिमायात् संकेये च्वंगु योजन तज्जाःगु कालकूटगिरि पर्वतया थरकमान् ज्वीक संकाः ख्यात । अथे यानाः ख्याःसांतबि बोधिसत्त्व च्वंच्वयासं जाकि छाः प्रमाण हे न उखेयुखे संके मफुत । अनंलि अत्यन्त घनघोरगु सलं विधुरमन्त्रीयागु नुगःयात हे तछानाबी धकाः मतिइ तयाः थःगु आनुभाव कालगिरि पर्वतया दुने द्वाहांवनाःसां तबि बोधिसत्त्वया आनुभावं भर्तीबा हे जक जूसां भयद्रास बी मफुत ।

थुलिमष्ठि उपायं ख्यातं न बोधिसत्त्व छाय मर्यात ज्वी ? “ध्व लाखय कच्चायन माणवक हे ख मेपि मखु ।” धइगु कारण बालाक स्यूलि यानाः हे जक छः ।

बुद्ध पूजा ग्रन्थालय

(नेपालीभाषा)

बुद्धपूजा

२०५४ असार ६, काठमाडौं-

आनन्दकुटीविहारमा प्रत्येक पूर्णिमाका दिन हुँदै श्राएको बुद्धपूजा मिक्तु अनिरुद्ध महास्थविरसमक्ष शील प्रार्थना एवं बुद्धपूजा भई सम्पन्न भएको त्यस कार्यक्रममा घमंडेशना गर्नुहुँदै मिक्तु अनिरुद्ध महास्थविरले घम्पद, पापदवधोको निरन्तर हिति गाथा दताई अर्थ बताउनुभयो ।

न अत्तलिव्ये न समुद्भव्ये
म पद्मतानं विवरं पवित्रम्
न विज्ञति सो जगत्पदेसो
यत्थट्टितं न'पसहेथ मच्चु ।

आकाश, समुद्र वा पर्वतको गुफा होस, विश्वको जुन ठाउँमा गएर बसेतापनि पापी ध्यक्तिलाई त्यस पापको विपाक भोग्नुबाट बची छुटकारा पाउन सकिन्दैन ।

ग्रन्तमा आनन्दकुटी दायक सभाबाट मिक्तुसंघ, अनगारिकासंघ तथा उपासक उपासिकाहरूलाई भोजनदान गरिएको थियो ।

बुद्धमूर्ति प्रतिस्थापना

२०५४ वैशाख २७, तानसेन-

यहाँको चिर्तुंधारा गा. वि. स. मा मगरसमाज-बाट नवनिमित सन्तोष बुद्धविहारमा भगवान् बुद्धको

१ फुट अग्लो मूर्ति संघनाथक भिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरबाट परिक्राणपाठमहित प्रतिस्थापनकार्य सम्पन्न गरियो, कहणा बौद्ध संघ परिवार होलंगदीबाट उपहार स्वरूप प्रदान गरिएको सो मूर्तिलाई खारेवारी बस-दिसानीबाट रथमा राखी ज्ञानवालाभजन र बाजागाजा सहित शोभायादा गरिएको थियो । सो बेला आयोजित समारोहमा बोल्दै संघका अध्यक्ष सहप्राध्यापक छत्रराज शाक्यले संभवतः नेपाल अधिराज्यमा ने पहिलोपटक मगरसमाजबाट बुद्धविहार निर्माण गरी बुद्धमूर्ति प्रतिस्थापना भएको कुरा चर्चा गर्दै बुद्धको उपदेशानुसार आनन्दिश्वास, राग, द्वेषलाई त्याग गरेर चण्डीपूर्णिमा उत्ता पर्वहरूमा हिसा त्यागी अहिंसक रूपमा पूजा पर्व भनाउन आढान गर्नुभयो ।

सो बेला विहार निर्माण समितिका कोषाध्यक्ष हरिकृष्ण दिसामगरले आयव्यय प्रस्तुत गर्दै गा. वि. स. बाट रु ५२,०००/-, चन्द्रादाताहरूबाट ४८,६५७/- र श्रमदानको मूल्यमा २२,०००/- गरी १,२२,६५७ को लागतमा विहार निर्माण भएको कुरा बताउनुभयो । त्यस आवसरमा तुलसीराम थापा, चिनियालाल बच्चाचार्य, कृष्णप्रसाद शाक्य, देवेन्द्रमान शाक्य र सुमना शाक्यले शुभ-कामना मन्तव्य द्यक्त गर्नुभएको थियो । ताराबहादुर सिजाबी मगरबाट संचालित सो समारोहमा समाप्तिको आसनबाट गिरप्रसाद दिसामगरले सम्बोधन गर्नुभएको थियो ।

धार्मिक समारोह

२०५४ जेठ ६, पाल्पा-

२५४७ आँ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा तानसेन-स्थित करुणा बौद्धसंघको आयोजनामा भएको धार्मिक समारोहमा सभापतिको आसनबाट सहप्राध्यापक छवराज शाक्यले बुद्धधर्म भगवान् बुद्धबाट उपदेशित विषयना ध्यानमार्गबाट निर्विणितव प्राप्त गर्न सकिने स्पष्ट रूपमा उल्लेख भएको आध्यात्मिक मार्ग हो भन्नुभयो । ज्ञान-मालाभजन, बुद्धपूजा एवं संघनायक शिक्षु शाक्यानन्द महास्थविरसमक्ष पञ्चशील प्रार्थना भएको सो बेला जगतबहादुर जोशी र देवेन्द्रमान शाक्यबाट पनि बुद्धधर्म-सम्बन्धी मन्त्रव्य व्यक्त गरिएको थियो ।

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा कार्यक्रम

२०५४ जेठ ६, स्थानगाडा-

२५४१ आँ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा यहाँको पञ्चमूल सिर्हारीमा धर्मोदयसभा शाखाद्वारा आयोजित कार्यक्रममा काठमाडौं बुद्धजयन्ती समारोह समितिबाट जानुभएका अनगारिका सुजाताद्वारा प्रवचन दिनकासार्थ अन्तरमाध्यमिक बौद्ध हालिरी जवाफ प्रतियोगितामा प्रथम, द्वितीय र तृतीय हुनेलाई पुरस्कार प्रदान गरिएको थियो । शाक्षाका प्रध्यक्ष कप्तान बुद्धबहादुर गुरुडको सभापतित्वमा भएको सो समारोहमा बुद्ध आमा समूह र नवयुवा बलबको विशेष सक्रियता रहेको थियो । यसै गरी सोही अवसरमा ठाउठाउंसा अनगारिका सुजाताद्वाट प्रवचन एवं धर्मोदयसभाका केन्द्रीय सदस्य इन्द्रबहादुर गुरुडले मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

शोभायात्रा

२०५४ जेठ ६, सुर्खेत-

२५४१ आँ बुद्धजयन्ती मनाउदै यहाँको धर्मोदय सभा शाखाले बुद्धको तस्वीरलाई रथमा सजाई शोभा-

यात्रा गरेको छ । सो बेला प्राणीहिसा, मदिरा विकी वितरण आदिमा रोक लगाउनुपर्ने याग गर्दै राष्ट्रिय-स्तरमा बुद्ध जयन्तीका दिन हिसा गर्न नपाइने स्व० श्री ५ महेन्द्रको पालदेखि घोषणा भएर आण्टापनि यहाँको हटिया पुरानो बजारमा कुखुरा काटी बेचेको र देउती बज्यै मन्दिरमा कुलपूजा भन्दै प्राणीको बली दिएकोमा बुद्धधर्मप्रति साम्प्रदायिक द्वेष राखिएको भनी जन-आक्रोश व्यक्त गरिएको थियो ।

विचारगोष्ठी

२०५४ जेठ २५, सिराहा-

२५४१ आँ बुद्धजयन्ती मनाउन युवा बौद्ध समूह सिराहाले अध्यक्ष रमाकान्त चौधरीको अध्यक्षतामा २५ जनाको एउटा समिति गठन गरी 'थारु समुदाय र बुद्धधर्म' विषयमा गोष्ठी समेत गरी बुद्धजयन्ती मनाइयो । ७५ जनाको उपस्थिति रहेको सो गोष्ठीमा उमाकान्त चौधरी, परशुराम चौधरी, श्रीमती जानकी चौधरी, श्रीमती पल्टी चौधरी, बंशीलाल चौधरी, दुग्निन्द चौधरी, सोताराम चौधरी, शब्दुचनप्रसाद चौधरी, अजयकुमार चौधरी र बीरेन्द्रप्रसाद चौधरीले मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

प्रशिक्षणशिविर

२०५४ जेठ २५, काठमाडौं-

दुर्गम सेवा समाज तथा हिमाली बौद्ध कुल-परंपरा संस्थाद्वारा आयोजित प्रथम अंचलव्यापी बौद्ध जागरण तथा प्रशिक्षणशिविर प्रमुख अतिथिको रूपमा बाणिज्य मन्त्री बुद्धिमान तामाङद्वारा उद्घाटन गरियो । उक्त समारोहमा पूर्वमन्त्री जोगमेहर थ्रेष्ठ, समूहका पूर्व प्रध्यक्ष हर्षमुनि शाक्यले शुभकामना मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

जोरपाटीको खगेन्द्र नवजीवन केन्द्रमा संचालित सो शिविर ३ दिनसम्म चलेको थियो ।

पुरस्कार वितरण

२०५४ अगस्त ३, काठमाडौं-

यहाँको लाजिम्पातस्थित होटल एम्बेसिडरको समाकक्षमा “तेस्री वज्रयान बौद्ध कर्मकाण्ड बुद्धनाया स्मृति पुरस्कार” वितरण कार्यक्रम महेन्द्र संस्कृत विश्वविद्यालयका उपकुलपति माधवराज गौतमको प्रमुख आतिथ्यमा सम्पन्न भयो ।

वज्राचार्य संरक्षण गुठीद्वारा आयोजित उक्त कार्यक्रम प्रशिक्षण कार्यक्रमका प्रशिक्षक एवं व. संगठिका अध्यक्ष पं. बड्डीरत्न वज्राचार्यको सभापतित्वमा संचालित उक्त कार्यक्रममा गुरुवारे विशरणगमन तथा पंचशील प्रार्थना एवं बागीश्वरस्तोद्रप्राठ भएको थियो ।

प्रमुख अतिथिद्वारा बुद्धस्मृतिमा फूलको गुच्छा चढाउनुका साथै पात्रसमा बत्तीबाली उद्घाटन गरिएको सो बेला श्री प्रेमबहादुर शाक्य, सम्माननीय कलकमान शाक्य तथा नरेशमान वज्राचार्यले बुद्धर्म, बौद्ध पूजाविधि एवं पुरस्कारको उपादेयतामात्रि प्राप्ति पार्नुभई आ-आपना मन्त्रव्य प्रस्तुत गर्नुभएको थियो ।

पुरस्कारका दाता बसन्तबहादुर शाक्यबाट बौद्ध कर्मकाण्ड प्रशिक्षण कार्यक्रममा प्राथमिक तहमा प्रथम हुने टेबहालका अनूत्परत्व वज्राचार्य र माधवमिक तहमा प्रथम हुने सांखुका तिलक वज्राचार्यलाई जनही क. ५०००।- पुरस्कार प्रदान गर्नुभएको थियो भने प्रमुख अतिथिबाट प्रभाणपत्र प्रदान गरिएको थियो । उक्त कार्यक्रममा वज्राचार्य संरक्षण गुठीका संस्थापक विद्यालय फणीद्वारत्न वज्राचार्यद्वारा धन्यवादज्ञापन भएको सो समारोहको कार्यक्रम अटमुनि वज्राचार्यद्वारा चलालन भएको थियो ।

कार्यक्रमको अन्तमा पुरस्कारका दाता द्वय बसन्तबहादुर शाक्य, कर्णबहादुर शाक्य तथा परिवारको उक्तबाट चियापान गराइएको थियो ।

भंगलकामना

प्रणिधिपूर्ण बौद्ध परियति बलम्बूलाई पथदाता श्रेष्ठ सहित सपरिवार कालिमाटीबाट रु. २०००।- चन्दा प्राप्त भएकोमा दाता वहाँहरूप्रति उक्त परियति-द्वारा सुन्दरस्थ्य एवं भंगलमय कामना गरेको छ ।

नेपाली समाजबाट बुद्धजयन्ती कार्यक्रम

२०५४ जेठ ६, थाइलेङ्ग-

यहाँको पथुमधानी अंचलस्थित प्रतिद्वं प्रशिक्षण केन्द्र एशियन इन्स्टिच्यूट अफ टेक्नोलोजी (A/I) मा त्यहाँको नेपाली समाजले पहिलो पटक भव्यरूपमा बुद्धजयन्ती मनाएको छ । त्यहाँको अडिटोरियम हलमा सर्थौ नेपालीहरूकासाथ बर्मो, श्रीलंकाली र बंगालीहरूको पनि उपस्थिति रहेको सो कार्यक्रमको अध्यक्षता नेपाली समाजका अध्यक्ष श्यामकृष्ण श्रेष्ठबाट भएको र उद्घोषण योगेन्द्र आचार्यबाट भएको थियो । साथै सो बेला बैंकको बातबद्दल विहारका सहायक विहाराधिपति फ्रान्सुफिसान (मिखु मंदी) को नेतृत्वमा मिखुहरूबाट बुद्धोपदेश सूबहल पाठ भएको थियो । प्रमुख अतिथिको आसनबाट मिखु विपद्धतीले बुद्धजयन्तीको महत्वबाटेमा प्रकाश पाइँ भन्नुभयो, “आजको दिन बुद्धको जन्म, सम्बोधिलाल र महापरिनिवरण दिवस भएकोले साहौं महत्वपूर्ण छ । आजके दिन भगवान् बुद्ध सर्वप्रथम कपिलबस्तु आइपुग्नु हुन्दा नेपालीले पहिलोपल्ट बुद्ध भगवान् को दर्शन गरेका थिए । कपिलबस्तु र देवदहका बीचमा पानोको लागि भएको कलहसा भगवान् बुद्धले घमण्ड र अस्तित्वान छोडेर बहुजनहित र बहुजनसुखका लागि प्रयास गर्न उपदेश दिनुभएकोलाई हामीले याद गर्नु असल हुनेछ ।” नेपालीमा भएको भाषणलाई श्रीमती मोता श्रेष्ठबाट अंग्रेजीमा अनुवाद

गरिएको थियो । भिक्षु मंत्रीले थाइल्याण्डमा परापूर्व-कालदेखि राजा तथा प्रजाबाट बुद्धधर्मलाई पालन गर्दै आएको र अद्यापि यसको रास्रो उप्रति हुँदै आएको कुरा बताउनुभयो ।

सो कार्यक्रममा थाइल्याण्डका लागि नेपालका कायममुकायम राजदूत प्रद्युम्नविक्रम शाहको पनि उपस्थिति थियो ।

युवा बौद्ध प्रशिक्षण शिविर

२०५४ जेठ ३२, कास्की—

यहाँको पृथ्वीनारायण व्याम्पस, पोखरामा २०५४ जेठ १६ देखि ३२ गतेसम्म भएको युवा बौद्ध प्रशिक्षण शिविर धर्मशीला बुद्धविहारम । प्रशिक्षणको आयोजक युवा बौद्ध संघ पोखराका अध्यक्ष उत्तमान बुद्धाचार्यको समाप्तित्वमा समापन समारोहका साथ समाप्त भएको छ ।

बुद्ध, बुद्धधर्म, संघ, बर्णन, साहित्य, कला, वास्तुकला, संस्कार र बौद्धजनजाति विषयको यस प्रशिक्षण शिविरमा युवा बौद्ध संघ, सदूर्म सभा धर्म-संघ, तमु विद्यार्थी छोजघी, नेपाल तामाङ्ग घेडुङ्ग संघ, बौद्ध अधी० सदन, नेपाल मगर संघ, ताङ्के समाज सेवा संघ, मार्को थकाली सेवा समिति र तमु धि कास्कीका ७० जना युवा सहभागीहरू र जिजासु सहभागीहरूसहित ६० जना युवाहरू सम्मिलित भएका थिए ।

समापन समारोहमा बोल्नुहुँदै हिमाली बौद्ध प्रशिक्षण संस्थाका अध्यक्ष भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले बुद्धधर्ममा शील सदाचार र प्रज्ञाको महत्त्व छ, तसर्थ युवा वर्गमा बुद्धधर्मको स्वच्छ छवि स्पष्ट हुनु अनिवार्य छ भन्नुभयो ।

प्रमुख अतिथि ध्यार्थीलिङ गुम्बाका लामा दुल्कु

लोप्साङ जाम्पाङ्ले सहभागीहरूसाई प्रमाण-पत्र वितरण गर्दै प्रेम, करुणा र मैत्रीबाट मात्रै जीवनमा र विश्वमा शान्ति हुनेछ भन्नुभयो ।

हिमाली बौद्ध प्रशिक्षण संस्थाबाट सहयोग गरिएको सो कार्यक्रममा युवा बौद्ध संघका उपाध्यक्ष प्रमाण उदासबाट स्वागतभाषण, सचिव विक्रम बुद्धाचार्यबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुभएको सो बोला सहभागीहरूको तर्फबाट बौद्ध अधी० सदनका शंकर गुरुडले आ-आपानो मन्त्रव्य प्रकट गर्नुभएको थियो ।

युवा बौद्ध प्रशिक्षण शिविरका प्रशिक्षकहरू भिक्षु सुदर्शन महास्थविर, भिक्षु श्रद्धानन्द, अनगारिका सुजाता, प्रा. जगमान गुरुड, डा. प्रा. गेहेन्द्रमान उदास ‘पोछरेली’, प्रा. सुवर्ण शावय, प्रा. प्रकाशमान गुम्बाजू, श्री तिलकमान गुम्बाजू, विलबहादुर गुरुड, विश्व शावय स. प्रा. कृष्ण गुरुड, उप प्रा. लोकबहादुर थापा मगर हुनुहुन्थ्यो ।

बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा कार्यक्रम

२०५४ जेठ ७, काठमाडौ—

२५४१ औं बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा भिक्षु सुदर्शन महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा यहाँको बुद्धविहारमा बौद्ध महिला संघ, नेपालको आयोजनामा बौद्ध कार्यक्रम संचालन गरिएको छ ।

भिक्षु कुमार काश्यप समक्ष शीलप्रार्थना भै शुरू भएको सो कार्यक्रममा अध्यक्ष विमला वज्राचार्यबाट स्वागतभाषणको साथमा बौद्ध महिला संघ, नेपालको गत बर्षको प्रगति विवरण पनि उल्लेख गरिएको थियो ।

सो शिलसिलामा बैशाख २१ गते परोपकार स्कूलमा विभिन्न स्कूलका करीब ७० जना विद्यार्थीहरूलाई एक दिने ध्यानशिविर चलाएको थियो । यस्त

धर्मस्थलीमा करीव २५० ज्वानको लागि स्वास्थ्य-शिविर एं धर्म देशनको कार्यक्रम संचालन गरिएको थियो ।

सल्लाहकार भक्तिदास थ्रेटले मन्त्रव्य पौखु-भएको सोबेला भिक्षु सुदर्शनले पवित्र लुम्बिनी उद्यानमा भगवान् बृद्धको जन्म भएको र सो उद्यान नेपालको ने भएको हितिहास पुरातत्वको विवरणलाई साक्षी राढी प्रसमा कसंको दुई मत हुन नसक्ने कुरा उल्लेख गर्नु-भयो । यस संघका उपाध्यक्ष सुश्री नानीमैर्या मानन्धर-बाट धन्यवाद ज्ञापन एं सभापतिको आसनबाट भिक्षु सुमंगलबाट मन्त्रव्य व्यक्त गर्नुभएको थियो ।

साथै परोपकार हाई स्कूलमा संचालन गर्दै आइरहेको कक्षालाई ३ सम्म वृद्धि गर्नुका साथै १ र २ कक्षा परियति पास गरेका विद्यार्थीहरूलाई भिक्षु कुमार काश्यपद्वारा पुरस्कार प्रदान गरियो र धर्मोदय सभाबाट लुम्बिनीमा बनाउने भावाचेत्यको लागि चन्दा दिने बाताहरूलाई र यस संघका आजीवन सदस्यता प्राप्त गरेका आजीवन सदस्यहरूलाई भिक्षु सुदर्शनबाट प्रशंसा पत्र प्रदान गर्नुभयो । धर्मकीतिदाट लुम्बिनीमा बनाउने महामायादेवीको मूर्तिको लागि चन्दा उठाइएको रु. ५१०१२।— संघका कोषाध्यक्ष सुश्री कमला शाक्यबाट धर्मकीति विहारका अध्यक्ष अनगारिका धर्मवित्तिलाई हस्तान्तरण गरियो ।

एकदिने स्वास्थ्यशिविर

२०५४ जेठ ४, काठमाडौँ—

२५४१ आँ बुद्धजयन्तीको उपलक्ष्यमा धर्मोदय सभाको आयोजनामा यहाँको बुद्धिविहारमा एकदिने निःशुल्क स्वास्थ्यशिविरको संचालन भयो । सो शिविरमा विहान र बजेदेखि दिउंसो ३ बजेसम्मा ३०२ ज्ञानको विभिन्न रोगको परीक्षण भयो । सो परीक्षणमा

हृदयरोगसम्बन्धी ३६ ज्ञाना, ई. सो. जी. मा १६ ज्ञाना, दाँत शिक्कने, दाँत सफा गर्ने, दाँत भर्ने र दाँत जाँच्ने गरी १३२ ज्ञाना, नाक, कान, घाँटीसम्बन्धी ६८ ज्ञाना र Audiogram मा ६ ज्ञाना र अन्य ५३ ज्ञानालाई साधारण रोगसम्बन्धी परीक्षण भएको थियो ।

उक्त शिविरमा हृदयरोगतिर डा. मोतिराज बज्जाचार्य, दाँत उपचारतिर डाक्टरहरू माणिकरत्न बज्जाचार्य, प्रमोद रायल, मधुराज बांगसी, ग्रहण मानन्धर, तारा जोशी र ई. एन. टी. तर्फ डाक्टरहरू रामचार्यामान अमात्य, संगीता थ्रेट, विभू प्रधान एं सामान्य उपचारतर्फ डाक्टरहरू सम्पूर्ण तुलाधर-सुधांशु केसी सम्मिलित भई सेवा पुन्याउनुभएको थियो । सरिता तुलाधरको संयोजकत्वमा सचालित सो शिविरमा स्वास्थ्यउपसमितिका सदस्यहरू लगायत बुद्धलक्ष्मी शाक्य, सुजन भट्टराई, केशव थापा, नीलम बज्जाचार्यले दाँत विभागतर्फ, सलिमा जोशी, रेणु तुलाधरले ई. एन. टी. तर्फ, तारा स्थापितले सामान्य उपचारतर्फ र अंशुकराज उपाध्याय भूषण तुलाधर, संघरत्न शाक्य, उज्ज्वल तुलाधर, कमलतारा तुलाधर, सीता थ्रेटद्वारा हृदयरोगतर्फ सगाहएका थिए ।

भिक्षुणी यशोधराको अस्थिधातु प्रदर्शन

२०५४ आषाढ ६, कीतिपुर—

यहाँको श्रीकीर्ति विहारमा भिक्षुणी यशोधराको पवित्र अस्थिधातुको विशेष पूजा गरी श्रद्धालुहरूलाई दर्शन दिइएको छ । उक्त अस्थिधातु थाइल्याण्डका परमपूज्य संघराजा सोमदेव फा जाणसंवरबाट २ मंसीर २०५२ का दिन एक विशेष समारोहमा श्रीकीर्ति विहारलाई प्रदान गर्नुभएको थियो र प्रत्येक ज्ञेत्र पूणिमाका दिन त्यस अस्थिधातुको पूजा, यात्रा र दर्शन गर्व आइरहेको छ ।

समारोहमा विहारका प्रमुख भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले यशोधराको जीवनसम्बन्धी प्रवचन दिनुभई यशोधरालाई विम्बादेवी, भद्रकाञ्चना, गोपा र राहुलमाता भनिने कुराको परिचय दिँदै तिनी सिद्धार्थ जन्मेकै दिन देवदहमा जन्मेकी थिइन् र सिद्धार्थसंग १६ वर्षको उमेरमा विवाह गरी २६ वर्षको उमेरमा राहुलकी माता भएकी थिइन् भनि पछि भिक्षुणी भई महाग्रन्थिज्ञासहित जन्मबाट मुक्त भएकी यशोधराले ७८ वर्ष हो उमेरमा निर्वाण प्राप्त गरेको कुरा बताउनुभयो ।

संयुक्त शोकसभा

२०५४ असार २६, काठमाडौँ—

विश्वशान्ति विहार नयाँ बानेश्वरमा ४५ बोद्ध संघ, संस्थाहरूको संयुक्त श्रद्धाङ्गली शोकसभा आयोजना गर्दै भगवान् बुद्धको जन्मस्थलमा “लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूप” निर्माणमा संलग्न जापानी बौद्ध भिक्षु युनाताका नावातामेप्रति हादिक श्रद्धाङ्गली अपित गरेको छ ।

पोखरा विश्वशान्ति स्तूप निर्माणमा संलग्न हुने र भिक्षु नावातामेको मित्र भिक्षु मोरिग्रोकावाट शान्तिका लागि धर्मबुद्धिबाटाउँदै गर्नु भएको प्रार्थनासंगे भिक्षु युनासाका नावातामेका भाउज्य सातोय नावातामे र भतिजा कोजी नावातामेबाट मैनवत्ती र धूप बाल्दै पुष्पाङ्गली अर्पण गर्नुभयो ।

लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूपको ४ वर्षग्राहिशिलान्यास गर्नुहुने पूर्व प्रधानमन्त्री गिरिजाप्रसाद कोइरालाले श्रद्धाङ्गली दिँदै भन्नुभयो—“पोखरा विश्वशान्तिको स्तूप भट्काउन् र लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूपमा कार्यस्त भिक्षुको हत्या हुनु बीचमा कुनै सम्बन्ध त छैन विदेशी बौद्ध भिक्षुको हत्या कसले गरेको हो र कुन शक्ति भएको हो बुझनुपरेको छ ।”

जापानी राजदूतले श्रद्धाङ्गली अपित गर्दै भन्नुभयो, “नावातामेको आकस्मिक र निर्मम सृत्यु हात्रो समझभन्दा माथिको कुरो हो । यी देशको मंत्रीसम्बन्ध, मित्रता पारस्परिक विश्वासमा आधारित छ । नावातामेको निर्मम हत्या भएकोमा मलाई थेरै अपशोच छ । योऽजापानी भिक्षुको हत्यालाई नेपालको सरकारी र सम्बन्धित निकायहरूबाट यस घृणित हत्याको तथ्य छानबिन र अन्वेषण शीघ्र परिनेत्र भन्ने मलाई आशा छ । यसो परेमा नेपालमा बुद्धधर्म पुनरुत्थान गर्न लागि रहेका बत्स्थिहरू नेपालमा शान्ति र सुरक्षासाथ आज र मध्येको लागि बस्न सक्नेछन् ।”

शोकसभामा बर्मी राजदूत, थाइलैण्डका राजदूत र श्रीलंकाका चार्ज दे अफियर्सबाट पुल्पगुच्छा चढाउँदै श्रद्धाङ्गली अपित गरेपछि ५५ वटा विभिन्न बौद्ध संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरूबाट पुल्पगुच्छा अपित गर्दै श्रद्धाङ्गली दिए ।

सो बेला श्रद्धाङ्गली चढाउँदै धर्मोदय सभाका अध्यक्ष द्रुङ्ग्राम ग्यालबुल रिम्पोछे जोपलि भन्नुभयो—“बुद्धको जन्मभूमिमा एउटा भिक्षुको हत्या हुन् सारे दुःखको र सोचनीय कुरा हो । त्यस्ते लुम्बिनी विकास कोषका कोषाध्यक्ष लक्ष्मीदास मानन्धर, महाय न बौद्ध संघका छुक्सांग रिम्पोछे, हिमाल बौद्ध संघका महासचिव आंग छेरिग लामाले जापानी भिक्षुको हत्यामा दुःख प्रकट गर्दै श्रद्धाङ्गली अपित गरे । छेरिग लामाले अपराधी तुरुन्त पत्ता लगाउने सहित श्री ५ को सरकारमा ६ वटा साग गरिएको कुरा उल्लेख गर्नुभयो । धर्मकोति अध्ययन गोष्ठीकी अनगारिका धम्मवतीले शान्ति क्षेत्र नेपालमा, विश्वशान्ति स्तूप निर्माणमा संलग्न भिक्षुको हत्या हुन् राजाको शान्तिक्षेत्र भावता माथिमा थप्पड मार्नु हो भन्नुभयो र बुद्धजयन्ती समारोह

शान्तिका उपाध्यक्ष सम्माननीय कनकमान शावयले बद्दाड्जली प्रवित गर्दै भन्नुभयो, “जापानी बौद्ध भिक्षु-को हत्या धनको लोभमा गरेको होइन ।” नेपाल मगर बैबका अध्यक्ष गोरेबहादुर खपांगीले भन्नुभयो, “नेपाल बौद्ध शादि जनजातिको प्यारो मातृभूमि हो । मर्तेबेला बनारसमा मर्न चाहनेहरूका लागि नेपालको माटो पवित्र न हुनेछैन । सत्ता र शक्तिमा रहनेले धर्ममा पनि आधिकार जमाउने गर्दछ ।” अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु सुदर्शन महास्थविरले भन्नुभयो, “जसले भन्तो बिड रोप्छ, त्यसले त्यस्तै भोग गर्नुपर्नेछ । आज चाहे भोली अन्ततः कल्याणकारीलाई कल्याण हुनेछ र त्यस गर्नेले पापको फल अवश्य मोम्बनु पर्नेछ ।”

शोहसुभाना थेरवाद, महायान र बज्रयान परम्परानुसार युनाताका नावातामेको निर्वाण कामना गर्दै आर्थना गरिएको थिए भने अन्तमा भिक्षु नावातामेका द्वारबाट पुण्यानुमोदन गरिएको सो बेला भिक्षु नाताका नावातामेको चिरशान्ति कामना गर्दै एक ब्लेट मौन धारण गरिएको थियो ।

शोहसुभाना लुम्बिनी विश्वशान्ति स्तूप निर्माणमा जन्मभूमि भिक्षुको निर्वाण कामना गर्दै थी ५ को सरकार-द्वारा हत्याराहरू चाँडे जनसमक्ष ल्याइयोस् भन्ने प्रस्ताव सम्मतिबाट पारित गरियो ।

सो बेला लक्ष्मीदास मानन्धरले श्रापनो व्यक्ति-तर्फबाट हत्यारा सुराक दिनेलाई रु. २५,०००/-कार दिने घोषणा गर्नुभएको थियो भने शोकसमाको जनान भिक्षु सुनन्धाले गर्नुभएको थियो ।

क्षोभ व्यवत

आषाढ २६, काठमाडौं-

शान्तिका महानायक, गौतम बुद्धको पावन जन्म-स्थान “लुम्बिनी” मा विश्वमै सवभन्दा ठूलो “विश्व-

शान्ति स्तूप” निर्माण गर्ने कार्यमा लागिपर्नुभएका शहदेय जापानी भिक्षु युनाताका नावातामेको हत्या भएकोमा यहाँको थेरवाद बौद्ध दायक केन्द्रीय परिषद्-बाट दुःख प्रकट गर्दै उक्त जघन्य अपराधप्रति धोर भर्तसना गरेको छ । भिक्षु नावातामेलाई नै ताकेर हत्या भएको कारणबाट धार्मिक सम्बन्धमा आवात पार्ने, पुण्याउने दुहत्रयास भएको हुनपक्ने आशंका गर्नु अस्वाभाविक ठहरिदैन भन्दै लुम्बिनी जस्तो पवित्रस्थलमा शान्ति सुरक्षा भएन भने अन्तर्भित्रप्रस्तरबाट लुम्बिनी-मा निर्माण भैरहेहो विभिन्न प्रोत्तेक्टमा असर पर्न सक्ने भएकोले यथाशीघ्र प्रहरी र सैनिक चौकीको व्ययस्था गरी अपराधीलाई तुरुन्त पत्तालगाउन तदालुक्तासाथ कार्यवाही चलाउन एक ‘उच्चस्तरीय छानविन आयोग’ गठन गरियोस् भनी जोडदार माग गर्दै क्षोभ प्रकट गरेको छ ।

हत्याप्रति गहिरो चिन्ता

२०५४ आषाढ २७, काठमाडौं-

शान्तिका अप्रदूत महानानव गौतम बुद्धको पावन जन्मभूमि ‘लुम्बिनी’ को हातामित्र मित्र राष्ट्र जापान-तर्फबाट निर्माणाधीन ‘विश्वशान्ति स्तूप’ को निर्माणमा कार्यरत जापानी भिक्षु ‘युनाताका नावातामे�’ लाई अन्तात नकावधारीहरूले गोली हानी गरिएको ‘निर्मम हत्या’ ले ‘ग्रमूत बौद्ध परिषति शिक्षालय’, आनन्दकुटी विहार, स्वयम्भूका समस्त शिक्षक, विद्यार्थीहरू र अधिभावक वर्गलाई दुःखी तुल्याएको र भविष्यमा यस्ता अप्रिय घटना कतै नदोहोरियोस् भन्ने प्रार्थना गर्दै त्यस घटनाप्रति गहिरो चिन्ता बरक्त परी यहाँको ग्रमूत बौद्ध शिक्षा परिषद्ले दिवंगत मित्र ‘युनाताका नावातामे�’ को ‘निर्वाण’ कामना गर्यो ।

(बाँकी पृष्ठ २ को आवरणमा)